

עומק הדף

דף מא

תוכן

- א. ביאור הפטור של 'פגם משפחה'
- ב. יסוד המחלוקת אם פלגא ניזקא ממונא או קנסא
- ג. ביאור הטעם ד'אי תפס לא מפקינן'
- ד. אם מותר לאדם להחזיק בביתו דבר המזיק שאין בו חשש סכנת נפשות

א) ביאור הפטור של 'פגם משפחה'

- א. הגמ' מביאה מברייטא, דר' שמעון בן יהודה אומר בשם ר' שמעון, שאדם שמודה שהוא אנס או פיתה אשה, אינו נאמן לחייב עצמו בבושת ופגם, [ודלא כתנא דמתני'], וטעמו, ד'לא כל הימנו שיפגום בתו של פלוני', ומבארת הגמ', דאפילו אם ניחא לאביה שישלם קנס, מ"מ לא ניחא להו לבני המשפחה, ואפילו אם ניחא להו לבני משפחה, מ"מ 'אי אפשר דליכא חד במדינת הים דלא ניחא ליה'.
- ב. הרא"ה הקשה, בשלמא מי שמקבל תשלומי הבושת יכול למחול, אך שאר בני המשפחה שאינם בעלי דין על הבושת, היאך יכולים למנוע דמי הבושת מהבת או מהאב. ובספר הערות הוסיף, היאך יתכן שאדם אחד במדינת הים יכול למחות על תשלומי הבושת. [ואמנם עי' בים שלמה (ב"ק פ"ח סי' ג), שכתב לדינא, שקרובי אדם יכולין למחות עליו במידי דבזיזא ליה, משום זילותיהו].
- ג. הריטב"א הביא בשם רבינו יהודה לחדש, שחייב הבעל לשלם תשלומי פגם המשפחה לכל בני המשפחה, ונמצא שהם בעלי דינים על הבושת ופגם. אך אכתי קשה, דבשלמא הם בעלי דינים על הממון שמגיע להם, אך היאך יכולים למחול על הממון שיגיע להבת או להאב.
- ד. הרא"ה תירץ, שאע"פ שאין בני המשפחה יכולים למנוע האשה מלקבל הממון, מ"מ אין לב"ד לכוף המאנס לשלם, שע"י הכפייה נעשה פגם למשפחה, דניכר שב"ד מאמינים המאנס. [ועי' בדבר יעקב (אות ח) שדייק כן מדברי רש"י (ד"ה לא ניחא) שכתב 'וב"ד אין עליהם לעשות דבר להחזיק בושתם', אולם בהפלאה הוכיח מדברי התוס' (ד"ה ר"ש) דאין חיוב לשלם כלל, ולא רק שאין ב"ד כופין ע"ז, ודלא כהרא"ה].
- ה. הגרי"ש אלישיב בספר הערות תירץ על דרך הרא"ה, דאע"פ שבאמת חייב המאנס לשלם, מ"מ אין לב"ד לפסוק כן, משום שאין להם להוציא פסק דין שחייב המאנס לשלם בושת ופגם, משום שניכר מזה שהם מאמינים דברי המאנס, וזה עצמו גורם פגם משפחה. [ועי' בברכת אברהם ואילת השחר, שכתבו לתרץ באופן אחר, דנחשב הודאת בע"ד במקום שחב לאחרי].

ב) יסוד המחלוקת אם פלגא ניזקא ממונא או קנסא

- א. הגמ' מביאה פלוגתא אמוראים לגבי פלגא נזקא דשור תם, דר' פפא אמר פלגא ניזקא ממונא, ור' הונא בריה דר' יהושע אמר פלגא ניזקא קנסא. והנפק"מ בזה מבואר ברש"י, אם אדם משלם פלגא ניזקא עפ"י עצמו או לא.
- ב. טעמם של האמוראים מבואר בגמ', דמ"ד פלגא ניזקא ממונא סובר 'סתם שוורים לאו בחזקת שימור קיימי', ולכן מוטל על הבעלים לשומרם, ואם לא שמרם הבעלים חייב מדינא לשלם דמי הנזק, ומ"ד פלגא ניזקא קנסא סובר 'סתם שוורים בחזקת שימור קיימי', ולא מוטל על הבעלים לשומרם, ומדינא ליכא חיוב תשלומין, אלא 'רחמנא הוא דקנסיה כי היכי דנינטריה לתוריה'.
- ג. רש"י ביאר (ד"ה לאו) הסברא דלאו בחזקת שימור קיימי, דהיינו ש'אינם בחזקת משתמרים מאליהם שלא יזיקו'. ומשמע, שיסוד המחלוקת הוא אם דרך סתם שור להזיק או לא. וכן משמע ברש"י בסנהדרין (ג), דפליגי אם סתם שוורים הם נגחנים או לא. אך הקשה הדרכי דוד (ב"ק טו.), היאך יתכן דפליגי אמוראים במציאות הדברים, האם סתם שוורים הם עלולים להזיק או לא. וכן הקשה בשיעורי ר' דוד בב"ק (אות לז).
- ד. בספר הערות כתב לדייק מדברי רש"י בסוגיין, דלכו"ע לאו אורחיה דשור להזיק, אלא דמ"ד ממונא סובר שאעפ"כ חייב לשומרם, כיון שלפעמים הם מזיקים. וכ"כ הריטב"א. [ועי' ברבינו חננאל בב"ק (טו.) שכתב דפליגי מסברא, אם מתסבר שחייב הבעלים לשמור שורו או לא, אולם עי' בנחלת דוד (ב"ק ג.) שכתב דלא פליגי מסברא, אלא פליגי במה שחידשה התורה דשור תם חייב בחצי נזק, מה הוא גדרה של הגזירת הכתוב].
- ה. הדרכי דוד ביאר [וכ"כ בשיעורי ר' דוד], דיסוד המחלוקת בזה הוא, אם שור שנוגח עושה דבר שהוא כנגד טבעו, או שדבר זה הוא עיקר טבעו, אלא שברוך כלל אינו עושה כן מחמת איזו סיבה. שאם זהו טבעו, מסתבר שחייב הבעלים לשומרם, אך אם אין זה טבעו, יתכן דלא מוטל על הבעלים לשומרם. [וכן ביאר בבית אהרן (ב"ק ג.)].

ג) ביאור הטעם ד'אי תפס לא מפקינן'

- א. הגמ' מסיק, 'הלכתא פלגא ניזקא קנסא', ועל פי זה מסיק הגמ' לדינא, שאין לגבות פלגא ניזקא בבל. והטעם מבואר ברש"י, משום שבבבל ליכא סמיכה בזקנים, ולא מיקרי ב"ד מומחים, וכדי לחייב קנס צריך דוקא ב"ד מומחים. ואמנם איתא בגמ', שמ"מ 'אי תפס לא מפיקון מיניה'.
- ב. רש"י (ד"ה ואי) ביאר הטעם לזה, משום 'דאין צריך לצעוק לפנינו'. והיינו, שאם הניזק תופס בעצמו, אינו צריך ב"ד כלל, אלא הוא גובה בעצמו. והקשה התרומת הכרי (סי' א), היאך יוכל הניזק לגבות בלא ב"ד, הלא תשלומי קנס חל רק ע"י פסק ב"ד, כמבואר בתוס' בב"ק (לג), ומטעם זה כל זמן דלא נפסק הדין בב"ד אין המזיק חייב לשלם אפילו כדי לצאת ידי שמים כמש"כ הגר"א (ב"ק עד): בשם הירושלמי.
- ג. בתוס' (ד"ה ואי) כתבו, דלא הקילו אלא שיתפוס הניזק את הבהמה שהזיקה, אך לא ממון אחר. ובשלמי כהן (אות שצה) כתב, דצ"ל דנקטו התוס', דדין אי תפס לא מפקי' אינו מעיקר הדין, אלא היא תקנת חכמים, ולכן אין לנו אלא מה שתיקנו. וכן צ"ל לפי שיטת הרמ"ה (הובא ברא"ש ב"ק פ"א סי' כ), דתפיסה לא מהני יותר מדמי ההיזק, ולכן לא מהני לגבי תשלומי כפל או ד' וה'. ולפי שיטה זו ניחא קושיית התרומת הכרי.
- ד. אולם הרא"ש (שם) חולק על הרמ"ה, וסובר דתפיסה מהני גם לגבי תשלומי כפל וד' וה', וביאר טעמו, דתפיסה מהני מדינא, שבאמת יש כאן חיוב גמור מן התורה, רק שבבבל ליכא ב"ד לכופו לשלם. [ועי' ברמב"ם וראב"ד (הל' גניבה פ"ב הי"ב) שנחלקו ג"כ במחלוקת הרמ"ה והרא"ש]. ולפי שיטת הרא"ש [והראב"ד] חזרה קושיית התרומת הכרי, היאך מהני תפיסה לגבי קנס כל זמן דליכא פסק ב"ד.
- ה. הקובץ שיעורים (ח"ב סי' יג) כתב לבאר, דהא דבעינן פסק ב"ד כדי לחייב קנס, אין צריך לזה העמדה בדין, אלא רק גביית ב"ד, ותפיסה נחשבת כמו גביית ב"ד, משום דמהני מדין 'עביד איניש דינא לנפשיה', דיש לו לאדם זכות לגבות בעצמו מה שראוי לו עפ"י דין, והוא נחשב בזה כמו שליח ב"ד. וכעיי"ז כתב בשערי יושר (ש"ז פכ"א). [וע"ע בזה בנתיבות (דיני תפיסה אות ד) ובקהילות יעקב (ב"ק סי' טו)].

ד) אם מותר לאדם להחזיק בביתו דבר המזיק שאין בו חשש סכנת נפשות

- א. בגמ' מבואר, דאסור לאדם להחזיק בביתו בהמה המזיקת, כגון כלבא דאכל אימרי, ואם הוא עושה כן משמתנין ליה על כך, דאמרי' ליה 'סליק הזיקך', ולמדה הגמ' דין זה מהא דאמר ר' נתן אסור לאדם לגדל כלב רע בתוך ביתו או להעמיד סולם רעוע בתוך ביתו, ונלמד מקרא ד'ולא תשים דמים בביתך'. [ברש"י (ד"ה בין כך) כתב שיש לו להרוג המזיק, אולם הרמב"ם (הל' נזק"מ פ"ה ה"ט) כתב שצריך לסלקו מביתו].
- ב. השיטמ"ק הקשה, שלכאור' יש מקום לחלק בין הא דר' נתן גבי כלב רע לבין הא דכלבא דאכל אימרי, דהא כלב רע יש בו סכנת נפשות לבני אדם, משא"כ גבי כלב דאכל אימרי, שאין בזה אלא חשש היזק בעלמא. ותירץ, דגם גבי כלבא דאכל אימרי איכא סכנת נפשות לבני אדם. וכ"כ הים של שלמה (ב"ק פ"ח סעי' מה), וביאר, שכיון שעשה הכלב מעשה משונה כזו, שאכל בהמה גדולה כמו אימרי, יתכן שגם ינשך בני אדם.
- ג. הדבר אברהם (ח"א סי' לז) כתב, שמדברי השיטמ"ק והים של שלמה מבואר דנקטו, דדין זה דאסור לאדם להחזיק בביתו דבר המזיק, שייך רק באופן שיש בזה חשש סכנת נפשות, אך באופן דליכא אלא חשש היזק בעלמא, אין איסור.
- ד. אולם כתב הדבר אברהם, שדבר זה הוא מחלוקת הראשונים, שמדברי החינוך (מצ' תקמז) מבואר דאינו סובר כן, שהוא כתב גבי מצות 'ולא תשים דמים בביתך', שהיא נוהגת בין לגבי דבר שיש בו חשש סכנת נפשות ובין לגבי דבר שאין בו אלא חשש היזק בעלמא.
- ה. הדבר יעקב (אות יז) כתב, שלפי שיטת השיטמ"ק והים של שלמה ניחא הקושיא המפורסמת של הרא"ש, שהקשה, היאך יתכן שיהיה לו לאדם שור מועד, הלא אם כבר נגח השור פעם אחת, שוב חייב לסלקו מביתו, [עיי"ש ברא"ש מה שתירץ לזה, וע"ע בזה בקיקיון דיונה]. ולפי השיטמ"ק והיש"ש אתי שפיר, דגבי שור שנגח שור אחר אין איסור להחזיקו בביתו, כיון שאין בזה חשש סכנת נפשות, אלא רק חשש היזק בעלמא.

דף מא

בענין איסור גידול כלב רע בביתו

מובא בגמ', דאסור לאדם לגדל כלב רע בתוך ביתו. ורש"י בב"ק (ע"ט): הביא ב' טעמים לאיסור זה: א. שנושך ומנבח. ב. שגורם הפלה, כיון שהנשים יראים ממנו, ע"כ. ואיסור זה נפסק לדינא בשו"ע (חו"מ סי' תט סעי' ג).

אמנם פסק השו"ע, שיש ב' ציורים שבהם מותר לאדם להחזיק כלב רע בביתו: א. אם הכלב נאסר בשלשלת של ברזל, משום שבכה"ג אין חשש שינשך, וגם אין חשש הפלה, שהכל יודעים שיש שם כלב, כמש"כ הסמ"ע (שם ס"ק ה). ב. בעיר הסמוך לגבול עכו"ם, אך בזה מותר רק ביום ולא בלילה.

והרמ"א (שם) כתב וז"ל, ויש אומרים דהשתא שאנו שרויין בין הגוים, שרי ופוק חזי מאי עמא דבר, מיהו נראה אם הוא כלב רע שיש לחוש שיזיק בני אדם, דאסור לגדלו אלא א"כ קשור בשלשלאות של ברזל. ובביאור הגר"א (שם) ביאר כוונת הרמ"א, שכיון שבזה"ז אנו שרויין בין הגוים, בכל מקום דינו כעל הגבול שמותר.

אך דברי הרמ"א צריכים ביאור, שמתחילה הביא בשם י"א שבזה"ז מותר להחזיק כלב רע, כיון שנחשב תמיד כעל גבול עכו"ם, ואח"כ כתב שיש להחמיר לגבי כלב רע, וצ"ע. ובספר נהרות איתן (ח"ג הל' נזק"מ סי' נז אות י) ביאר, שהרמ"א הבין בדעת המחבר, שאסור להחזיק כלב אפילו אם אינו מוחזק להזיק, אלא שיש בו הכח להזיק. והרמ"א חולק ע"ז לענין זמנינו, והתיר סתם כלב, אך לגבי כלב שהוא מוחזק להזיק, מודה הרמ"א שאסור גם בזה"ז.

וז"ל הנהרות איתן, 'השתא שאנו שרויין בין העכו"ם והאומות, ועיו שונא ליעקב, ויש צורך רב לגדל כלבים לשמירה ולהגנה, מותר לגדל כלב בכל ענין, ולא מבעי שמותר לגדל כלב שאינו רע, שאין לו צפרנים ושינים ויודע לנבוח, אלא אפילו כלב רע שאינו רגיל להזיק, אף שיש לו צפרניים ושינים ויכול להזיק, מותר לגדלו מפני צורך השעה, אלא שעל מה שהעולם נוהגים שמגדלים אפילו כלב רע, שדרכו להזיק בלי שקשור בשלשלאות, ע"ז השיג הרמ"א וכתב שנראה לו שכלב רע שיכול להזיק, אף כשמגדלין אותו לצורך, צריך לקשרו בשלשלאות של ברזל, כדי שלא יוכל להזיק'.

והנה בדרך כלל מנהג בני אשכנז הוא כשיטת הרמ"א, אך בנידון זה, כתב בספר פתחי חושן (נזקים פ"ה סעי' מג) שכבר דחו כמה מגדולי הפוסקים את שיטת הרמ"א, ולכן יש להחמיר כדעת השו"ע, ואין להחזיק אפילו סתם כלב שאינו נושך אלא רק מנבח.

ויש לסיים הענין עם דברי הרמב"ם (הל' רוצח פי"א ה"ד) שכתב שאיסור זה אינו רק לגבי כלב רע, אלא גם לגבי כל דבר המזיק, וז"ל שם, 'אחד הגג ואחד דבר שיש בו סכנה וראוי שיכשל בה אדם וימות, כגון שהיתה לו באר או בור בחצירו, בין שיש בו מים בין שאין בו מים, חייב לעשות חוליא גבוהה עשרה טפחים, או לעשות לה כסוי, כדי שלא יפול בה אדם וימות, וכן כל מכשול שיש בו סכנת נפשות, מצות עשה להסירו ולהשמר ממנו ולהזהר בדבר יפה יפה, שנאמר השמר לך ושמור נפשך, ואם לא הסיר והניח המכשולות המביאין לידי סכנה, ביטל מצות עשה ועבר בלא תשים דמים'.

סוגיית הדף

דף מא

בטעם הדין דמת האב קודם העמדה בדין קנסה לעצמה

גמרא:

מתני' נערה שנתפתתה בושתה ופגמה
של אביה כו' לא הספיקה לעמוד בדין
עד שמת האב הרי הן של עצמה

תמצית הסוגיא:

במשנה ריש פרק נערה שנתפתתה מבואר, שהמפתה משלם כל חובותיו לאבי הנערה, ולא להנערה עצמה, אך אם מת האב [או בגרה] קודם העמדה בדין, פקע זכותו של האב, והנערה עצמה זוכה בתשלומי הפיתוי, [ולא יורשי האב].

והקשו האחרונים, למה זכתה הבת בתשלומי הקנס אם מת האב קודם העמדה בדין, והא הכלל הוא, שאין אדם מוריש קנס לבניו, וא"כ מדוע לא פקע חובת הקנס לגמרי. וכתבו האחרונים כמה דרכים לבאר הענין.

ואחד מן הדרכים הוא, די"ל שבאמת תשלומי הקנס היה מתחילה של הבת, אלא שהאב זוכה בה ממנה, כיון שהיא ברשותו, ולכן כשמת קודם העמדה בדין, התשלומין הם שלה ממילא. אך תירוץ זה אינו פשוט, שבאמת מצינו מחלוקת גדולה בדבר זה, אם יסוד זכות האב בתשלומי בתו הוא משום התשלומין הם שלה, אלא שהאב זוכה בה ממנה, או שבאמת יש לו להאב זכות בעצם חובת התשלומין.

תמצית מראי מקומות

מהלך א'

א. פני יהושע לרש"י ד"ה לא הספיקה

העיר, לגבי מת האב קודם העמדה בדין, אמאי חייב בקנס כלל, ומאי שנא משאר קנסות שאם התובע מת פקע הקנס לגמרי, דאין אדם מוריש קנס לבניו.

וביאר, 'משום דמעיקרא בשעת ביאה איהי נמי אית לה יד, אלא שיד אביה מעכב על ידה, והיכא דמית, זכתה איהי בשלה'.

נמצא ביאור חדש בדין מת האב קודם העמדה בדין, שבאמת יש גם להבת זכות בתשלומין, ולא רק לאב, אלא דזכות האב עדיף מזכותה, אבל כשמת קודם העמדה בדין, קנסה לעצמה.

ב. ח' הגרנ"ט ס' מא

הביא מחלוקת בין הרמב"ן והריטב"א, לגבי מפותה שמת אביה קודם העמדה בדין, אם יש לה קנס או לא, דהרמב"ן סובר דאין לה קנס, משום שכבר מחלה על הקנס בשעת הביאה, [והמשנה מיירי רק באנוסה], אולם הריטב"א סובר שמחילתה לא מועילה, משום שבאותה שעה הקנס היה של האב.

והגרנ"ט ביאר סברת הרמב"ן על דרך הפנ"י הנ"ל, שבעצם יש גם להבת זכות בתשלומין, אלא שזכות האב עדיף מזכותה, וכשמת האב היא זוכה בתשלומין מכח הזכות שהיתה לה מעיקרא, ולכך מחילתה מועילה על זכות דידה.

מהלך ב'

ג. קובץ שיעורים ח"ב ס' יא

ביאר שיטת הרמב"ן, עפ"י חקירה גדולה ביסוד הדין דבוגרת אינה ברשות אביה, אם זהו משום שהקנין שיש לו לאב בבתו הוא רק קנין לזמן, שהיא ברשותו רק עד שבגרה,

או שעצם קנינו מתחילה הוא קנין עולם, אלא שבגרות היא הפקעה מרשותו.

ועפ"י ביאר, דהרמב"ן נקט שהוא רק קנין לזמן, ולכך מחילת המפותה מועילה אע"פ שבאותה שעה היתה ברשות אביה, דמועילה לגבי הזמן שלאחר שבגרה.

וכתב, שלפ"י מובן הטעם שאם בגרה קודם העמדה בדין קנסה לעצמה, משום שלגבי זמן זה הקנס היה שלה גם מתחילה. [ואמנם לדבריו אכתי צ"ע, מדוע יש קנס כשמת האב].

מהלך ג'

זכות האב היא מכח זכות הבת

ד. רשב"א לז. ד"ה מתו

כתב, לגבי אב שבא על בתו, שיכול האב לכופה לעמוד בדין ולתובעו, כדי שיזכה הוא בקנס, [לולי הדין דקלב"מ], משום 'דלעולם מחמתה הוא זוכה, והיא היא שעומדת בדין'.

ה. פני יהושע קונטרס אחרון על המשנה

העיר, דלשון המשנה 'עמדה בדין' משמע, שהנערה עצמה הבעל דין על תשלומי הפיתוי, ולא האב.

ועפ"י כתב לחדש, שאע"פ שהאב זוכה בהתשלומין, מ"מ עצם חובת התשלומין היא להנערה, ולא להאב, והאב מינה דידה קא זכי.

ולפ"י מובן הא דגבי מת האב קודם העמדה בדין [או בגרה] שהיא זכתה בקנס, משום שאחר שפקע זכות האב, ממילא הממון הוא שלה.

ו. ריטב"א ד"ה והא דקתני

כתב, דכיון כדכתיב 'ונתן לאבי הנערה', האב הוא הבעל דבר על תשלומי פיתוי, ולא הבת.

חייב בקנס, שלא חייבה תורה קנס אלא לאונס ומפתה, ולא באופן כזה שהאשה מוכנת לכך. והראב"ד כתב ע"ז, שבכה"ג ליכא קנס מטעם אחר, משום 'שגם הוא מפותה ומדעתו עושה'.

וכפשוטו כוונת הראב"ד, שכיון שהאב מניח בתו לזנות, הרי הוא מוחל על תשלומי הפיתוי. ולכאור' היינו לשיטתם, דהרמב"ם סובר שהבת היא התובע, והאב זוכה ממנה, ולכן אין האב יכול למחול, אולם הראב"ד סובר שהאב הוא התובע, ולכן יכול למחול.

ט. קהילות יעקב סי' מג

כתב, שאין הכרח שהרמב"ם סובר כשיטת הפנ"י והרשב"א, די"ל דס"ל דאע"פ שעצם תשלומי הפיתוי הם להאב, ולא להבת, מ"מ הבת מיקרי תובע, משום שהתשלומין באה מחמת היזק דידה.

והקשה על שיטת הפנ"י והרשב"א, היאך אפשר שהמפתה היא התובע, הא היא עשתה ברצון ומחלה על התשלומין. [וכן הקשה הפנ"י (שם)]. ותירץ, שאינה יכולה למחול, משום שכל זכותה היא משעובדת לאביה.

והעיר כדיוק הפנ"י, א"כ למה נקטה המשנה לשון 'עמדה בדין', דמשמע שהבת היא שעומדת בדין ותובעת הקנס, ותירץ, דהוא משום 'דמכחה זכי רחמנא לאב'.

ומבואר שנחלקו הריטב"א והרשב"א בגדר זכות האב בתשלומי בתו, אם הוא זוכה בתשלומין מצד עצמו, או שהבת זוכה בה, והאב זוכה ממנה.

ז. רמב"ם הל' נערה פ"ב הי"ג, וראב"ד שם

נחלקו לגבי נערה שטוענת שאדם אנס אותה, והוא אומר לא אנסתי אלא פתיתי, [ואינו חייב צער], אם חייב שבועת מודה במקצת, הרמב"ם פסק שחייב, אולם הראב"ד כתב דפטור, משום שהתובע הוא האב ולא הבת.

ובכסף משנה ביאר דעת הרמב"ם, 'שאע"פ שהתשלומין אינן שלה, מאחר שזוכה בהן האב הוא על ידה, שפיר מיקרי תובע'.

ולכאור' נמצא, שנחלקו הרמב"ם והראב"ד בנידון הנ"ל, אם תשלומי פיתוי הם של האב עצמו, וא"כ התובע הוא האב ולא הבת, או שהם של הנערה, אך האב זוכה ממנה, וא"כ הבת היא התובע.

ח. רמב"ם הל' נערה פ"ב הי"ז, וראב"ד שם

הרמב"ם פסק, שאדם שמניח בתו מוכנת לזנות, אין המפתה

סוגיית הדף

פני יהושע

דף מא ע"ב

כתובות

קנמ

דמקשה וליתני אנסתי וליתני נמי דמשלם צער ע"פ עצמו, כן נראה לי ודו"ק:

סליק פרק אלו נערות

נערה שנתפתתה פרק רביעי

דף מא ע"ב

משנה נערה שנתפתתה וכו' עמדה כדן עד שלא מת. לכאורה היה נראה לי לדקדק מלשון המשנה דקתני עמדה כדן ולא קתני עמד האב כדן משמע דאיהי היא דקמשתעיא דינא בהדיה ולא האב. וזה לפי מה שאפרש בסמוך דלמסקנת הש"ס לקמן דטעמא דר"ש מונתן דלא זיכתה התורה לאב עד שעת נתינה א"כ מצינן למימר דרבנן נמי דרשו ונתן שלא זיכתה התורה לאב עד שעת העמדה כדן דמהאי שעתא קרינן ביה ונתן (ובדידה לא כתיב ונתן) דכגבוי דמי דלבי דינא אזהר קרא כמו שאבאר לקמן בשמעתין וכ"כ בחידושי הרא"ה ז"ל דטעמא דרבנן מונתן וכמ"ש לעיל ר"פ אלו נערות גבי נערה נערה ויבואר עוד לקמן בשמעתין. ולפי"ז אפשר דאין האב יכול להעמידו כדן דא"ל לאו בעל דברים דידי את והא דקתני לקמן במשנה דשבועות אנסת ופתית את בתי אתי שפיר למסקנא דאיירי לאחר שכבר עמדה כדן כמו שאפרש לקמן. א"נ התם איירי שכבר מתה הבת בנערות או בבגרות אף קודם העמדה כדן דאבוה מינה דידה קזכי ובדידה לא כתיב ונתן ויש לה זכות אף קודם העמדה כדן כן היה נראה לי לכאורה לשיטת הסוכרים דבשאר קנסות אדם מוריש קנס לבניו (וא"כ על כרחך דטעמא דרבנן הכא משום [ד]דרשי ונתן), ולדעתי על כרחך היא שיטת ר"י הלבן שהביאו התוספות פרק אלו נערות (דף ל"ה ע"ב) ע"ש. אלא דאכתי קשיא לי במפותה דאיירי בה נמי מתני' כמו שאבאר א"כ האין שייך בה עמדה כדן הא מחלה אם לא שנאמר דקנס אינה יכולה למחול כמ"ש התוספות לעיל ר"פ אלו נערות [כ"ט ע"א] כד"ה ועל אשת אחיו בשם הירושלמי ע"ש בחידושינו ויבואר עוד בסמוך. מיהו מפירש"י ותוספות בשמעתין משמע דקודם העמדה כדן לרבנן לא איצטריך קרא דאין יכול להוריש אלא טעמא רבה אית בה דאי מודה מפטר וה"ה לשאר קנסות כמו שיבואר. ולפי"ז לא שייך לרבנן דרשא דונתן. והשתא צ"ל דהא דקתני עמדה כדן כדן היינו משום שאין האב יכול לטעון טענת ברי להבחין בין אנוסה למפותה כמ"ש הראב"ד בהל' נערה בתולה [פ"ב הלכה י"ג] ונפ"מ לענין צער או אם רוצה לישא אותה דבמפותה פטור ובאונס חייב, כן נראה לי ודו"ק:

קונטרס אחרון [ק"ג]

שם עמדה כדן עד שלא מת האב. והיה נראה לי לכאורה לדקדק דאיהי היא דמשתעי דינא בהדי הבעל ולא אביה דמצי א"ל לאו בעל דברים דידי את דכי זכי רחמנא לאב היינו דמינה דידה קזכי. אלא דאכתי קשיא לי טובא במפותה מאי עמדה כדן שייך הכא הא מחלה למאי דפרישית בסמוך

דתלמודא דידן סובר דקנס יכולה למחול והעליתי מזה סיוע לשיטת הראב"ד ז"ל שאין האב יכול להעמידו כדן אף באונס לפי שאין יכול לטעון טענת ברי אם באונס או ברצון אלא ע"י טענת ברי של הבת ונפ"מ לענין צער ועדיין צ"ע: ע"כ ק"א.

ברש"י כד"ה לא הספיקה וכו' כיון דלא עמדה כדן לאו ממונא הוא להורישו לבניו ואמרינן לקמן אין אדם מוריש עכ"ל.

על כרחך תרי טעמי נינהו דהא במעשה ידיה ומציאתה אע"ג שלא עמדה כדן נמי יכול להוריש זכות בתו דבכה"ג לאו זכות בתו מיקרי אי זכה האב מחיים ע"כ דעיקר טעמא דקנס אינו יכול להוריש קודם שעמדה כדן היינו משום דאי מודה מפטר כמ"ש רש"י להדיא במשנתנו גבי מעשה ידיה דלא דמי לקנס אלא שהוצרך רש"י לפרש ג"כ ואמרינן לקמן דבלאו האי טעמא אכתי תקשי נהי שאין האב מוריש לבניו מ"מ אמאי הוי לעצמה ולא זכו בה האחין מחמתה כמו שזכרה האב אפילו אם כבר גבתה. ועל זה מפרש שאין האחין זוכין כלל בזכות הבת במה שהוא שלה. ולמאי דמפרש רש"י דטעמא דאין יכול להוריש קודם העמדה כדן משום דאי מודה מיפטר משמע להדיא דה"ה לשאר קנסות ואע"ג דבשאר קנסות אי אמרינן דאין מוריש לבניו היכא דמית פקע קנסא לגמרי וזכה הנתבע בשלו ואפ"ה אמרינן הכא דלעצמה משום דמעיקרא בשעת ביאה איהי נמי אית לה יד כדרשינן לקמן אם מאן ימאן לרבות יתומה לקנס וכמו שאבאר שם אלא שיד אביה מעכב על ידה שהתורה זיכתה לו והיכא דמית תיכף בשעת מיתה זכתה איהי בשלה, כן נראה לי ועיין בסמוך:

בתוספות כד"ה לא הספיקה וכו'. תימה תינח קנס אלא נושת ופגם דממונא הוא דאחין כע"י למוהי כו' עכ"ל.

ופשיטא להו מלישנא דמתני' דאכולהו מילתא דקתני לעיל קאי. ועוד מדקתני סיפא מעשה ידיה ומציאתה ושביק לברשת ופגם דקתני ברישא אלמא דבושת ופגם שוה לקנס בכלהו בבי דמתני'. והר"ן כתב בענין אחר דמלשון הן פשיטא להו דאיירי בבושת וכן משמע מלשון התוספות דלעיל גבי בגר בקבר דמלשון הן קדייקו כמ"ש הר"ן ז"ל ע"ש:

בא"ד ושמא מקראי דלעיל דנפקא כושת ופגם איתקוש אהרדי כדפרישית לעיל עכ"ל. האי היקשא לא נמצא בגמרא

אלא שהתוספות לעיל בפרק אלו נערות כ"כ בכמה דוכתי ועיקר דבריהם בסוגיא דבגר בקבר (לעיל דף ל"ח ע"ב) כ"כ ר"י בעל התוספות ודקדק מההיא דהכא דבשת ופגם איתקשו להא מילתא לקנס למי שזה ניתן זה ניתן אע"ג דלא איתקשו לענין אי מודה מיפטר עכ"ל ולכאורה יש לתמוה דלמאי דפרישית בשיטת רש"י דהא דבקנס גופא אין אדם מוריש לא ידעינן אלא משום דאי מודה מיפטר וכן נראה מלשון התוספות בכלהו שמעתין דהא בהא תליא מיהא אליבא דרבנן כמו שיבואר. ואף לשיטת ריב"א בפרק מרובה (דף ע"ד) [ע"ב ע"א בדיה דלא] שכתב לחלק בין קנס הבת לפי שאין מוריש עיקר הדבר לשאר קנסות שמוריש עיקר הדבר אפ"ה נראה מדבריו דעיקר טעמא לחלק

היא עכ"ל. ותמה הכ"מ וז"ל: ושותא דמרן לא ידענא הלא משנה שלמה היא בפרק נערה שנתפתתה עמדה בדין עד שמת האב ה"ה של עצמה, עכ"ל. ובמל"מ תמה כנ"ל, ויישב דברי הראב"ד וז"ל: נראה שכוונת הראב"ד להשיג על רבינו הוא לפי שהוא סובר כדעת הר"ן שכתב עלה דמתניתין דעמדה וכו' דדוקא גבי קנס הוא דאמרינן דזכה האב ולעולם הרי הוא של אב בין עמדה ובין לא עמדה ואם מת האב הרי הוא של אחין הלכך כתב השלשה במפותה למה שלה תינח קנס אבל בושת ופגם למה הוא שלה של אחין הוא, אלא דקשה לי אם זאת היא כוונת השגתו למה תלה הדבר במפותה דבאנוסה נמי שייך גבה בושת ופגם, ומתוך כך נראה לפרש באופן אחר, וזה שכתב הר"ן ז"ל במתני' דאיכא מ"ד דלא אמרינן דאם מת האב הרי הוא לעצמה אלא באנוסה אבל במפותה לא, פי' כיון דמפותה ודאי מחלה אלא דבמה שזיכתה התורה להאב לא מציא איהי למחול ממון אביה שהרי היא ברשותו, כל שלא עמד בדין בחיי אביה אגלאי מלתא דממון דידהו הוא והרי מחלה, וזהו נמי דעת הראב"ד דכתב השלשה במפותה למה שלה וכי יורשת אביה היא שנאמר דזכתה ממון אביה עכשיו והלא מעולם לא זכה אביה ואיגלאי מילתא דשלה הוא והרי מחלה דמדעתה עבדה וזה מדוקדק בדבריו יותר מהראשון ודו"ק. עכ"ל המל"מ. ויש להקשות דלפי"ז למה הקשה הראב"ד קושיתו דוקא במת האב והא גם בכגרה יש להקשות כן למה הם שלה והרי מחלה כמו שהקשה במת האב.

אכן בדין זה דמת אביה במפותה או שבגרה אי הוי שלה, אם נאמר כסברת הר"ן או לא, הגה יש בזה מחלוקת דרבוותא הרמב"ן והריטב"א הובא בש"מ (פ' נערה) ז"ל הרמב"ן: ה"ה של עצמה קאי על אנוסה ולא על מפותה דהא מדעתה עבדה וכיון דנתרוקנה רשות שלה פטור דהא לא מחמת ירושת אביה זכתה בהן, עכ"ל. והריטב"א כתב וז"ל: נראין הדברים דהך סיפא אכולהו קאי ואפילו לשיטתנו שכתבנו למעלה דיתומה מפותה אין לה קנס לפי שכבר מחלה לו לגופה התם בשעה שנבעלה לא היה האב וגופה שלה היה, אבל זו שבשעת ביאה לא היתה של עצמה אעפ"י שעתה חזרה וזכתה בשעת העמדה בדין פנים חדשות באו לכאן ואין מחילה

הראשונה כלום, עכ"ל. וצריך לבאר באיזה סברא פליגי דלהרמב"ן מהני מחילה ולהריטב"א לא מהני מחילה.

ונראה בביאור מחלוקתם, דהנה הרשב"א על מתני' (לו, ב) דהבא על בתו פטור, כתב וז"ל: וא"ת תיפוק ליה משום דקנסא דידה הוא, וי"ל דהכא אליביה דר"ע דס"ל נערה שנתארסה ונתגרשה קנסה לעצמה, א"נ אפילו י"ל דסבר דאין לה קנס מודה דהכא כשבא עליה אביה ומת דקנסה לעצמה וכדתנן בפ' נערה והכי איתא בירושלמי דגרסינן התם אילו אחר בא עליה לאו קנסא לאביה תיפטר שבא עליה עד שלא מת ומת כריה"ג, ברם כר"ע יש לה קנס וקנסה לעצמה, פי' כר"ע דאפי' לא מת דלריה"ג דלא משכח"ל קנס אלא לאביה, צריך אתה להעמידה בשמת סד"א נתחייבו יורשין שלא זכה אב עד שעת העמדה בדין קמ"ל דפטור משום דמתחייב בנפשו, אבל לר"ע דאמר יש לה קנס וקנסה לעצמה בנתארסה ונתגרשה, מתני' נמי בנתארסה ונתגרשה כדכתבו רבותי הצרפטים, ומיהו ניחא לי טפי כר"ע דאילו לר"י תמיה לי איך אפשר שיהיה לה קנס מאב דהא בשעה שבא עליה לא חל עליו שום חיוב והרי זו כמפותה יתומה דכיון דמדעתה עביד לית לה והכא נמי מ"ש דהא לאב לא מחסר העמדה בדין דלא שייך ביה, ואולי דעת הירושלמי כן דכיון דאין לאב עד שעת העמדה בדין גם הוא אינו פטור לעולם דאם מת או בגרה קודם שמת קנסה לעצמה ודין זה שמענו מן הירושלמי הוזה שלא שמענוהו מן הגמ', גם לדעת הירושלמי אפשר דאם עמד האב ונתן לה כסף קנסה אחר כך חוזר חזכה בו שהוא יכול לכופה לעמוד עמו בדין ולתובעו כדי שיוזכה הוא בקנס כדרך שהוא יכול לכופה לדון עם אחר דלעולם מחמתה הוא זוכה והיא היא שעומדת בדין והיינו דתנן עמדה ולא הספיקה לעמוד בדין וצ"ע, עכ"ל הרשב"א. והנה דבריו צריכים ביאור דמתחילה ר"ל דבא על בתו זוכה מיד ולא שייך העמדה בדין ולבסוף חזר בו וכתב שגם האב הבא על בתו אינו זוכה עד לאחר העמדה בדין ואמאי חזר.

והנראה דהנה יש לחקור בהא דאב זוכה בכסף קנסה אם הוא דין עצמי שיש לו להאב ולא לה, ומ"מ היכא דמת האב היא זוכה וגובה משום דהדין שיש לו להאב ניתן לה, והיא זוכה

אלא דרוצים לפטרו משום דלא נעשה עליו חיוב לשלם, משום דגם אחר צריך ליתן הקנס וכל החיובים להאב, ע"ז אומר הרשב"א דהירושלמי סובר דמשום דהוא עצמו הבעל לא מיפטר לשלם לה דלא מיפטר רק אם עמדה בדין ונתחייב לאב או נפטר מלשלם לה, כגון אם בא עליה אחר או מיפטר ממנה משום דאין משלמים שני פעמים, אבל הכא שהוא לא עמד בדין ולא היה דבר לפטור הדין שלה מכיון דאף פעם אחת לא שילם, ונהי דכ"ז שלא בגרה אין שייך לגבה העמדה בדין מכיון שהוא בעל אותה, דהרי האבא הוא התובע ולא הבת, וא"כ אין בכח שימצאו את דינה בפועל עתה, מכיון דעיקר התובע עתה הוי האב קודם שבגרה ולהכי כשבא עליה האב נהי דלא זכה בהקנס והבושת ופגם מ"מ אינה יכולה לתבוע אותה קודם שבגרה, אבל כשבגרה מכיון דמ"מ האב לא שילם ולא נפטר יכולה היא להעמידו בדין ולתבוע מהאב, ולהכי כתב הרשב"א דלא כמו שאמרנו תחילה דאין כאן אלא דין אחד והוא לאביה וכשבגרה היא זוכה מאביה, ולא כמו שכתבנו אח"כ דיש לו כאן דין מיוחד והאב בדינו קודם שבגרה יכול לגבות והבת בדינה יכולה לגבות לאחר שבגרה, אלא דבאמת אין כאן אלא דין אחד לתבוע את הבעל דין, והדין הזה שייך רק לה דאין לו אלא דינה, אלא דהתורה נתנה לו זכות על דין שלה וזכתה לו תורה זכות בדין שלה כ"כ שיחשב כאילו הוא עיקר הבע"ד ויכול לעכב שלא תמחול, ואפשר דגם האב יכול לילך בדין שלה ולהעמיד את הבעל בדין.

וזה שכתב הרשב"א דגם לדעת הירושלמי שאם עמד בדין ונתן לה קנסא ולא דוקא שנתן לה אלא אפילו לכופה יכול האב שתעמידו בדין ויחזור ויזכה ממנה וכו' דלעולם מחמתה הוא זוכה והיא היא העקרית שעומדת בדין ולכן ל"ש לומר עמדה בדין וכו', זהו ביאור דברי הרשב"א. אך אם נאמר דיש כאן שני דינים ומה שהבת תובעת הוא בדינה והאב בדינו, א"כ כשמת או בגרה במפותה אינה גובה כלום מכיון שהיא מחלה את דינה, משא"כ אם נאמר שהוא דין מיוחד ואין כאן אלא דין אחד או להאב או להבת והוא זוכה ממנה. או אפילו רק לה אלא דהאב הוא הבעלים על דינה כמוש"ב והאב יש לו גם זכות בדינה שיכול לעכב שלא תוכל למחול,

ממנו, או שמא גם לה יש דין מיוחד לתבוע כסף קנסה והיינו דין עצמי אלא היכא דהיא נערה או קטנה לרבנן, האב קודם לתבוע דהכסף דידיה. ועוד יותר יש להסתפק דשמא אין להאב זכות כלל ואין לו דין מיוחד לתבוע הקנס ואין הוא עצמו הבע"ד עם הבעל בדין, רק היא עומדת בדין וזוכה הקנס, וממנה הוא זוכה, והיינו דאביה זוכה באמצעותה את הקנס. ועוד יש להסתפק בצד רביעי דנהי דאין לו דין מיוחד לתבוע הקנס ורק לה יש דין תביעה מ"מ בעודה נערה יש לו זכות על דינה, והוא הבע"ד על דין שלה ולא רק משעת העמדה בדין זוכה הקנס, אלא כ"ז שיש לו זכות על הבת שלו גם זכות על דינה, ולפיכך יכול האב לעמוד בדין עם הבעל (והוי כמו כח ההשאה).

ולכאורה צ"ל דהיא העומדת בדין ואין האב זוכה אצלה עד אחר העמדה בדין שנעשה ממון, ואז הוא גובה, אלא לפי"ז אין מקום לקושיט הרשב"א על הירושלמי, דלפי"ז גם האב שבא על בתו אין לומר שהאב זוכה מיד ולא נעשה עליו שום חיוב אלא דהחיוב נעשה אחר העמב"ד ואח"כ האב זוכה. אמנם א"א לפרש כן דא"כ במפותה למה היא קנס אפילו יש לה אב הלא היא מחלה א"כ אין מי שיתבע מן הבעל כיון דאין אביה זוכה רק אחר העמדה בדין ונתחייב ליתן לה והרי היא מחלה, ועכצ"ל דמעיקרא בקושיטו ס"ל להרשב"א דאנוסה ומפותה אין כאן אלא דין אחד לתבוע הקנס מהבעל, והדין תביעה אין שייך אלא לאב ותובע בדינו, רק שחידשה תורה דאם בגרה נפקע הדין מאב להבת כמו שהיא עצמה נפקעת מרשותו כ"כ נותק עמה דין זה לתבוע מהבעל, ומשו"ה שפיר הקשה בנידון שהאב עצמו בא עליה מכיון שדין תביעה הוי עליו היינו להאב, א"כ לא נעשה הכא חיוב כלל אלא מחוסר העמדה בדין. ומתרץ דאפשר דגם לה יש דין תביעת קנס לבד הדין שיש לאביה. אלא דחידשה התורה דדין וזכות האב קודם לדינה של הבת, ומשום דאין הבעל מחויב לשלם שני פעמים, ואיפטר במה ששילם להאב, וזה לא אמרינן אלא דוקא אם הבעל משלם כסף קנסה אז מיפטר, דאעפ"י שיש לה ג"כ דין תביעה, מ"מ הוא לא מחוייב לשלם שני פעמים, דשני פעמים לא חייבתו תורה, אבל כאן באב שבא על בתו שלא נתן כלום

חידושי כתובות מא, ב

לבניו זכות התביעה שיש לו על המזיק וכי היכי שהיורש זוכה בזכות הזו ה"נ בע"ח של הניזק זוכה בזה אבל אי נימא דאין אדם מוריש קנס לבניו וצ"ל דזכות התביעה אינו זכות ממון שיכול היורש לירש א"כ כ"ש שאין בע"ח של ניזק זוכה בזה וא"כ יכול המזיק לומר לו לאו בע"ד דידי את ולפי"ז נראה דאין הניזק גובה מהלקוחות שלקחו מהמזיק קודם העמדה בדין כיון דעדיין אין לו זכות ממון כלל אצל המזיק ואין יכול להורישו לבנו וכ"ש שאין לו בנכסי המזיק כלום וכיון שמכרן המזיק קודם העמדה בדין מאיזה טעם יגבה מהן וע"כ צריך לחלק דלא דמי יורש ללוקח.

(ג) ועדיין צריך לבאר מ"ש בירושלמי דאי לאו קלבד"מ היה האב חייב לשלם לה אחר שבגרה אפילו במפוחה כמ"ש בתוס' ואמאי הא מחלה וכבר נחלקו בזה הרמב"ם והראב"ד ועיין בחידושי רמב"ן ורא"ה ור"ן ר"פ נערה הביאו המחלוקת בזה ונ"ל לבאר מחלוקתם דיש להסתפק בהך דינא שזכתה תורה לאב בבתו נערה עד שתיבגר די"ל דבשעה שהיא נערה יש להאב זכות בבתו גם על הזמן שלאחר בגרותה אלא דכשתיבגר פקע זכותו מכאן ולהבא וכן מצינו בס"פ השולח לענין מוכר שדהו בזמן שהיובל נוהג דביובל ראשון הוי קנין הגוף אף דכל קנין לזמן אינו אלא קנין פירות משום דקודם היובל אין קנינו לזמן אלא יש להלוקח בהשדה קנין לצמיתות ועיין בחידושי רמב"ן פ' השולח דל"ו דכתב: עוד יש ל' לומר שאם קנה עבד בזה"ב ונרצע וחרב הבית קודם שיצא ובטל היובל שעובד לעולם ודינו כדין עבד עברי להתירו בשפחה עכ"ל ומובא שם בחידושי הרשב"א וטעמו של דבר כנ"ל דהא דנרצע יוצא ביובל היא אפקעתא דמלכא מכאן ולהבא אבל קודם היובל יש להאדון בהעבד קנין לצמיתות ולא לזמן ובוה מבוואר היטב הא דאיתא בגמ' אילו כן הייתי אומר קנוי קנין שנים אינו אוכל בתרומה קנוי קנין עולם אוכל ולכאורה אינו מובן כלל מה הבדל יש אם קנוי לשש שנים או לחמשים שנים דודאי אם קנין לזמן אינו אוכל אפילו אם קנוי לו למאה שנה גם כן אינו אוכל ולפי הנ"ל נכון

מאד דנרצע קנוי להאדון קנין עולם ממש לצמיתות משו"ה כשבטל היובל נשאר ברשות אדונו לעולם וא"כ י"ל גם בזכות האב בבתו דהבגרות היא הפקעה מחודשת או דנימא דזכות האב בבתו הוא מתחילתו קנין לזמן עד שתיבגר ולא יותר והבגרות אינו הפקעה כלל אלא שנגמר זכותו מאליו ועיין בפ' א"נ דף ל"ח: יש בגר בקבר או אין בגר בקבר ולא פקע אב ואי נימא דאין להאב מתחילתו אלא זכות לזמן עד אחר ששה חדשים אם כן מאי מהני דאין בגר בקבר מכל מקום כלה זכותו מאליו בבוא הזמן ואם כן נראה מזה דיש לו קנין עולם וכיון דאין בגר בקבר נשאר קנינו בלא הפקעה ויש לדחות דקנינו היה לזמן עד שתיבגר וכיון דאין בגר בקבר עדיין לא הגיע הזמן ועיין בתוס' פרק נערה דף מ"ג ד"ה שפצעה בפניה דפליגי במה שנפחתת מבגרות ואילך ונראה דבוה פליגי דאי נימא שבשעת נערותה יש להאב בה זכות עולם הפחתת שייך להאב לגמרי אבל אי נימא דאין זכותו אלא לזמן נערותה אם כן גם הפחתת שלאחר זמן נערותה אין שייך לו אלא לה דהזכות על זמן בגרותה שייך לה גם בשעה שהיא נערה ונראה דבוה פליגי הרמב"ם והראב"ד הנ"ל דאי נימא דיש לה גם עתה הזכות על זמן בגרותה ממילא מהני מחילתה דלאחר שתיבגר לא תוכל לתובעו אבל אם נאמר דבשעת נערותה יש להאב בה זכות גם לאחר זמן בגרותה וממילא אין לה עכשיו זכות כלל לא מהני מחילתה ולאחר שתיבגר תוכל לתבוע ממנו ועיין בתוס' דף ל"ח שהקשו אהא דאמרין יש בגר בקבר ופקע אב דיהא לו בתורת ירושה ובתוס' מרובה ד' ע"ב תירצו בזה דאינה יכולה להוריש כיון שלא היה לה כלום קודם מיתתה והיינו דבעודה נערה אין לה כלל גם על הזמן שתיבגר משו"ה אינה יכולה להוריש אפילו נימא דאדם מוריש קנס לבניו משום שיש לו זכות התביעה אבל הכא הזכות הזו שייך להאב והא דאמרין הכא דבנה הוי קאי אבשת ופגם דממונא הוי [והקשה אחד מהתלמידים מה חילוק יש בין קנס לבושת ופגם כיון דתוס' אולי השתא דאדם מוריש קנס לבניו אלא דהכא אינה יכולה להוריש משום שלא זכתה בו בחייה דאז

סוגיית הדף

כו

קובץ

סימן יא

שיעורים

היה שייך להאב א"כ גם הבושת ופגם לא היה שלה בחייה והאיך תורישם לבנה וע"כ צ"ל דזוכה בהן בקבר להורשה לבנה א"כ גם הקנס תזכה בו בקבר להורשה לאביה כיון דקיימינן השתא דזכות התביעה של קנס הוא זכות ממון להורישו לבניו ואולי יש לומר דנהי דזכות התביעה הוי זכות ממון להורישו לבניו היינו משום דירוש במקום מורישו קאי לכל מילי אבל אין שייך לזכות בזה בקברן והתוס' בכתובות דלא תירצו כן ס"ל דגם בשעה שהיא נערה יש לה הזכות על זמן בגרותה ויכולה להורישו לאביה ועיין בש"מ ר"פ נערה בשם הריטב"א והרא"ש דגם במפוחה הקנס שלה לאחר שתיבגר ולא מהני מחילתה אבל בחידושי רמב"ן ורא"ה שם כתבו דמהני מחילתה ואינו גובה לאחר שתיבגר אלא באנוסה ולא במפוחה ונראה מזה דס"ל דגם בנערותה יש לה הזכות על זמן בגרותה וצ"ע דהא כתבו שם כסברת התוס' פ' מרובה דאינה יכולה להוריש הקנס לאביה אפי' אי נימא דאדם מוריש קנס דעדיין לא זכתה בו בחייה ואם כן דבריהם סותרין זא"ז לכאורה דכיון דמהני מחילתה למה לא תוכל להורישו ואי נימא דאין לה עכשיו זכות כלל אלא דלאחר שתיבגר היא זוכה בזכות האב אמאי מהני מחילתה וצ"ע.

ד) וצריך ביאור אי נימא דבשעת נערותה יש להאב בה זכיה לעולם גם על זמן בגרותה אלא דבשעה שתיבגר נפקע כח האב והוא מגורת הכתוב דכתיב ונתן לאבי הנערה ולא לאבי בוגרת כמ"ש רש"י ותוס' דל"ח ונהי דגלי קרא דנפקע מן האב אבל מנ"ל דהיא זוכה בו דלמא נפטר לגמרי ובשלמא אי נימא דהאב לא זכה בתחילה אלא לזמן נערותה וא"כ ממילא נשאר הזכות לזמן בגרותה שלה דלענין זה הוי כיתומה דמה שאין האב מפקיע ממנה ממילא נשאר שלה אולם בחידושי רמב"ן ורא"ה ר"פ נערה הביאו ברייתא בירושלמי תני ר' חייא תחת אשר עינה לרבות שהיתה נערה ובגרה ועיין שם דר' יונה אותיב לר' יוסי על דעתך דתימר בסוף פירוש ואין אדם מוריש קנס והא תנינן בגרה ה"ה של עצמה פירוש והאיך יכולה לזכות מן האב דלא עדיפה זכייתה מירושה

דממילא דליתא בקנס ומתרץ דגוה"כ הוא כנ"ל ולמדתי פירוש זה מדברי הרמב"ן אבל מדברי הרא"ה נראה דקושיתו משום דבוגרת אינה ראויה לקנס ולא אבין זה דהא דבבוגרת ליכא קנס הוא דביאת בוגרת אינה מחייבת קנס אבל כאן נבעלה כשהיא נערה דאל"כ הא בעולה גם כן אינה ראויה לקנס והאיך משכחת לה קנס לעולם ואין לומר דבהכי חייביה רחמנא דבתוס' לא כתבו כן אלא אי נימא דעל העראה אינו חייב קנס אבל אם חייב על העראה אין צריך לומר בהכי חייב רחמנא ועוד דליקשי ר' יונה לנפשיה דנהי דס"ל קנס אדם זוכה בו בתחילה אבל כאן האב זכה בהקנס ולא היא וגם לר' יונה חל זכייתה בשעה שהיא בוגרת ואפשר דלפירוש זה ס"ל לר' יונה דהיא זוכה בשעת ביאה על זמן בגרותה ומש"ה לא קשיא לדידיה אבל לר' יוסי דס"ל קנס אדם זוכה בו בסוף אינה יכולה לזכות בשעה שתיבגר אי לאו משום גוה"כ ועיין ר"פ נערה כי איצטרך קרא לבגרה ומתה דאבוה מינה דידה קא זכי ועיי"ש ברש"י דדוקא גבי אב גלי קרא דאינו זוכה עד שעת נתינה אבל גבי דידה הוי כשאר קנסות דלאחר העמדה בדין תו לא הוי קנס אלא ממון ואי נימא דבשעת ביאה אין לה זכות כלל אלא בשעה שתיבגר היא זוכה בזכות אביה האיך יהא זכותה גדול מזכות האב והיא אינה אלא זוכה בזכות שהיה לאביה ומה בכך דלא גלי קרא גבי דידה ולמה לן קרא לזה ולפי הנ"ל מירושלמי דאיכא קרא לנערה ובגרה מתחת אשר עינה אפשר דאין זכותה מכח האב ולדידה הוי כשאר קנסות ואכתי קשה בבא על בתו דנהי דלא מהני מחילתה משום שבנערותה אין לה זכות כלל אבל למה לא תועיל מחילת האב ועיין בש"מ במתניתין דבא על בתו בשם הרשב"א דהירושלמי ס"ל דהא דהאב זוכה בקנס הוא מינה דידה דהחיוב הוא להבת ולפ"ז א"ש דהאב אינו יכול למחול דאין הזכות שלו אלא שלה וכשבגרה קדם העמדה בדין יכולה לתובעו ומ"מ לא מהני מחילתה כיון דהאב יש לו זכות על זכותה לאו כל כמינה דידה להפקיע זכות האב ואם כן גם מחילת שניהם לא מהני דהאב אינו יכול למחול דעצם הזכות אינו שלו

דמקשה וליתני אנטתי וליתני נמי דמשלם צער ע"פ עצמו, כן נראה לי ודו"ק:

סליק פרק אלו נערות

נערה שנתפתתה פרק רביעי

דף מא ע"ב

משנה נערה שנתפתתה וכו' עמדה כדן עד שלא מתה. לכאורה היה נראה לי לדקדק מלשון המשנה דקתני עמדה כדן ולא קתני עמד האב כדן משמע דאיהי היא דקמשתעיא דינא בהדיה ולא האב. וזה לפי מה שאפרש בסמוך דלמסקנת הש"ס לקמן דטעמא דר"ש מונתן דלא זיכתה התורה לאב עד שעת נתינה א"כ מצינן למימר דרבנן נמי דרשו ונתן שלא זיכתה התורה לאב עד שעת העמדה כדן דמהאי שעתא קרינן ביה ונתן (ובדידה לא כתיב ונתן) דגכובי דמי דלבי דינא אזהר קרא כמו שאבאר לקמן בשמעתין וכ"כ בחידושי הרא"ה ז"ל דטעמא דרבנן מונתן וכמ"ש לעיל ר"פ אלו נערות גבי נערה נערה ויבואר עוד לקמן בשמעתין. ולפי"ז אפשר דאין האב יכול להעמידו כדן דא"ל לאו בעל דברים ידידי את והא דקתני לקמן במשנה דשבועות אנטת ופתית את בתי אתי שפיר למסקנא דאיירי לאחר שכבר עמדה כדן כמו שאפרש לקמן. א"נ התם איירי שכבר מתה הבת בנערות או בבגרות אף קודם העמדה כדן דאבוה מינה דידה קזכי ובדידה לא כתיב ונתן ויש לה זכות אף קודם העמדה כדן כן היה נראה לי לכאורה לשיטת הסוברים דבשאר קנסות אדם מוריש קנס לבניו (וא"כ על כרחך דטעמא דרבנן הכא משום [ד]דרשי ונתן), ולדעתי על כרחך היא שיטת ר"י הלבן שהביאו התוספות פרק אלו נערות (דף ל"ח ע"ב) ע"ש. אלא דאכתי קשיא לי במפותה דאיירי בה נמי מתני' כמו שאבאר א"כ האיך שייך בה עמדה כדן הא מחלה אם לא שנאמר דקנס אינה יכולה למחול כמ"ש התוספות לעיל ר"פ אלו נערות (כ"ט ע"א) בד"ה ועל אשת אחיו בשם הירושלמי ע"ש בחידושינו ויבואר עוד בסמוך. מיהו מפירש"י ותוספות בשמעתין משמע דקודם העמדה כדן לרבנן לא איצטריך קרא דאין יכול להוריש אלא טעמא רבה אית בה דאי מודה מפטר וה"ה לשאר קנסות כמו שיבואר. ולפי"ז לא שייך לרבנן דרשא דונתן. והשתא צ"ל דהא דקתני עמדה כדן בדידה היינו משום שאין האב יכול לטעון טענת ברי להבחין בין אנוסה למפותה כמ"ש הראב"ד בהל' נערה בתולה [פ"ב הלכה י"ג] ונפ"מ לענין צער או אם רוצה לישא אותה דבמפותה פטור ובאונס חייב, כן נראה לי ודו"ק:

קונטרס אחרון [ק"ג]

שם עמדה כדן עד שלא מתה האב. והיה נראה לי לכאורה לדקדק דאיהי היא דמשתעי דינא בהדי הבעל ולא אביה דמצי א"ל לאו בעל דברים ידידי את דכי זכי רחמנא לאב היינו דמינה דידה קזכי. אלא דאכתי קשיא לי טובא במפותה מאי עמדה כדן שייך הכא הא מחלה למאי דפרישית בסמוך

דתלמודא דידן סובר דקנס יכולה למחול והעליתי מזה סיוע לשיטת הראב"ד ז"ל שאין האב יכול להעמידו כדן אף באונס לפי שאין יכול לטעון טענת ברי אם באונס או ברצון אלא ע"י טענת ברי של הבת ונפ"מ לענין צער ועדיין צ"ע: ע"כ ק"א.

ברש"י כר"ה לא הספיקה וכו' כיון דלא עמדה כדן לאו ממנונא הוא להורישו לבניו ואמרינן לקמן אין אדם מוריש עכ"ל.

על כרחך תרי טעמי נינהו דהא במעשה ידיה ומציאתה אע"ג שלא עמדה כדן נמי יכול להוריש זכות בתו דבכה"ג לאו זכות בתו מיקרי אי זכה האב מחיים ע"כ דעיקר טעמא דקנס אינו יכול להוריש קודם שעמדה כדן היינו משום דאי מודה מפטר כמ"ש רש"י להדיא במשנתנו גבי מעשה ידיה דלא דמי לקנס אלא שהוצרך רש"י לפרש ג"כ ואמרינן לקמן דבלאו האי טעמא אכתי תקשי נהי שאין האב מוריש לבניו מ"מ אמאי הוי לעצמה ולא זכו בה האחין מחמתה כמו שזוכה האב אפילו אם כבר גבתה. ועל זה מפרש שאין האחין זוכין כלל בזכות הבת כמה שהוא שלה. ולמאי דמפרש רש"י דטעמא דאין יכול להוריש קודם העמדה כדן משום דאי מודה מיפטר משמע להדיא דה"ה לשאר קנסות ואע"ג דבשאר קנסות אי אמרינן דאין מוריש לבניו היכא דמית פקע קנסא לגמרי וזכה הנתבע בשלו ואפ"ה אמרינן הכא דלעצמה משום דמעיקרא בשעת ביאה איהי נמי אית לה יד כדררשינן לקמן אם מאן ימאן לרבות יתומה לקנס וכמו שאבאר שם אלא שיד אביה מעכב על ידה שהתורה זיכתה לו והיכא דמית תיכף בשעת מיתה זכתה איהי בשלה, כן נראה לי ועיין בסמוך:

בתוספות כר"ה לא הספיקה וכו'. תימה תינה קנס אלא נושת ופגם דממונא הוא דאחין בעי למהוי כו' עכ"ל.

ופשיטא להו מלישנא דמתני' דאכולהו מילתא דקתני לעיל קאי. ועוד מדקתני סיפא מעשה ידיה ומציאתה ושביק לבושת ופגם דקתני ברישא אלמא דבושת ופגם שוה לקנס בכולהו בבי דמתני'. והר"ן כתב בענין אחר דמלשון הן פשיטא להו דאיירי בבושת וכן משמע מלשון התוספות דלעיל גבי בגר בקבר דמלשון הן קדייקו כמ"ש הר"ן ז"ל ע"ש:

בא"ד ושמא מקראי דלעיל דנפקא נושת ופגם איתקוש אהרדי כרפרישית לעיל עכ"ל. האי היקשא לא נמצא בגמרא

אלא שהתוספות לעיל בפרק אלו נערות כ"כ בכמה דוכתי ועיקר דבריהם בסוגיא דבגר בקבר (לעיל דף ל"ח ע"ב) כ"כ ר"י בעל התוספות ודקדק מההיא דהכא דבשת ופגם איתקשו להא מילתא לקנס למי שזה ניתן זה ניתן אע"ג דלא איתקשו לענין אי מודה מיפטר עכ"ל ולכאורה יש לתמוה דלמאי דפרישית בשיטת רש"י דהא דבקנס גופא אין אדם מוריש לא ידעינן אלא משום דאי מודה מיפטר וכן נראה מלשון התוספות בכולה שמעתין דהא בהא תליא מיהא אליבא דרבנן כמו שיבואר. ואף לשיטת ריב"א בפרק מרובה (דף ע"ד) [ע"ב ע"א בד"ה דלא] שכתב לחלק בין קנס הבת לפי שאין מוריש עיקר הדבר לשאר קנסות שמוריש עיקר הדבר אפ"ה נראה מדבריו דעיקר טעמא לחלק

סוגיית הדף

חדושי

כתובות ל"ז א'

הרשב"א

פא

על בנות שלש שנים וכן היא במקצת הספרים והכי תני לה בתוספתא (יבמות פ"ו ה"ז).

אלא יוצאה בשן ועין מאי איכא למימר וכי תימא כל ממילא לא אמר רבי יוסי והרי אנוסה ומפותה וכו'. ותמיהא לי כיון דעיקר קושייתו לא מיתוקם ליה אלא מאנוסה ומפותה למה הקשה מיוצאה בשן ועין ולא אמר אלא אנוסה ומפותה מאי איכא למימר, ויש לומר דכיון דאקשי ליה מברייתא דהגירות והשפחה ובה שקיל וטרי לתרוצה נחא ליה לאקשווי נמי הכא שפחה, ועוד דמדקתני בברייתא שנשתחררה משמע כל שנשתחררה ואפילו יוצאה לחירות בשן ועין לפיכך אקשי ליה מגופא דברייתא דליכא למימר דשמשה במוך, ואגב פירוקא דכל ממילא לא אמר רבי יוסי אקשינן ליה מאנוסה, כן נראה לי.

קסבר רבי יוסי אשה מזנה מתהפכת כדי שלא תתעבר. ופירש רש"י ז"ל וכולן עושות כן, משמע מדבריו דהוא הדין ליוצאה בשן ועין, ואם תאמר אם כן אפילו לטעמא דמשמשת במוך לימא נמי דיוצאה בשן ועין כיון דמדעתה הולכת ומזנה מכינה מוך ומזנה אלא ודאי מיקפד לא קפדה הכא נמי מיקפד לא קפדה להתהפך, יש לומר דהכא שאני דכיון דאין לה טורח בכך ותקנתה בידה בכל עת ודאי מתהפכת היא אבל מוך דפעמים אינו מצוי בידה מיטרח לא טרחה אלא אם כן דעתה לאיגורוי, זו היא סברתו של רש"י ז"ל, ויש מחמירים ומפרשים דדוקא גירות או שאר שפחות שנפדו ונשתחררו דלאו ממילא מעיקרא מינטרן נפשיהו, אי נמי אנוסה בת ישראל, אבל יוצאה בשן ועין מיקפד לא קפדה והלכך צריכה להמתין שלשה חדשים דלא דמיא לאנוסה ומפותה.

רבינו אלפסי ז"ל פסק כרבי יוסי ומקצת מן הגאונים ז"ל פסקו כרבי יהודה כדכתיבא בהלכות ביבמות פרק ארבעה אחין.

מתניתין הבא על בתו. ואם תאמר תיפוק לי משום דקנסא דידיה הוא השתא אילו בא אחר עליה קנסה לאביה בא עליה אביה משלם קנס, יש לומר בנתארסה ונתגרשה ורבי עקיבא דמתניתין היא דאמר יש לה קנס וקנסה לעצמה, אי נמי אפילו כרבי יוסי הגלילי דאמר נתארסה ונתגרשה אין לה קנס, והכא בשבא עליה אביה ומת דקנסה לעצמה, וכדתנן בפרק נערה שנתפתתה (לקמן מ"א ב') לא הספיקה לעמוד בדין עד שמת האב קנסה לעצמה, והכי איתא בירושלמי דגרסינן התם (ה"ג) אילו אחר בא עליה

לאו קנסה לאביה תפתר שבא עליה עד שלא מת אביה ומת אביה כרבי יוסי הגלילי, פירוש אפילו כרבי יוסי הגלילי, ברם כרבי עקיבא יש לה קנס וקנסה לעצמה, פירוש ברם כרבי עקיבא אפילו לא מת אביה ומשכחת לה בשנתארסה ונתגרשה, ומיהו נחא לי טפי כרבי עקיבא דאילו לרבי יוסי תמיהא לי האיך אפשר שיהיה לה קנס מאב דהא בשעה שבא עליה לא חל עליו שום חיוב, והרי זו כמפותה יתומה דכיון דמדעתה עביד לית לה, והכא נמי מאי שנא דהא אב לא מיחסר העמדה בדין דכשלמא אנסה אחר צריך העמדה בדין, אבל אב הא לא מיחסר העמדה בדין דלא שייך ביה, ואולי דעת הירושלמי כן דכיון דאין לאב עד שעת העמדה בדין גם הוא אינו פטור לעולם, ואם מת אי נמי שבגרה קודם שמת קנסה לעצמה, ודין זה שמענו מן הירושלמי הזה שלא שמענוהו מן הגמרא.

גם לדעת הירושלמי אפשר שאם עמד האב ונתן לה כסף קנסה אחר כך חוזר וזוכה בו שהוא יכול לכופה לעמוד עמו בדין ולתובעו כדי שיזכה הוא בקנס כדרך שהוא יכול לכופה לדון עם אחר, דלעולם מחמתה הוא זוכה והיא היא שעומדת בדין, והיינו דתנן עמדה בדין עד שלא מת האב לא הספיקה לעמוד בדין ולא תנינן עמד בדין ולא הספיק לעמוד בדין, וצריך עיון.

הא דקתני במתניתין וכל המתחייב בנפשו פטור מן התשלומין. איכא למידק והלא אין מיתה וממון באין לו כאחד דמכי הערה בה נתחייב מיתה ומתחייב ממון לא הוי עד גמר ביאה, כדאמרין בפרק בן סורר ומורה בסופו (סנהדרין ע"ג ב') גבי חטא אלו חייבי כריתות, כלומר דחייבי כריתות נמי ניתן להצילן בנפשו, ורמינהו אלו נערות שיש להם קנס הבא על אחותו, כלומר אלמא מדמשלם לא ניתן להצילו בנפשו, אמרוה רבנן קמיה דרב חסדא אמר להו משעת העראה דפגמה איחייב ליה קטלא ממונא לא משלם עד גמר ביאה. ויש לומר דהתם הוא דמכיון דפגמה שוב לא ניתן להצילה בנפשו דאפגימה קפיד רחמנא כדאיתא התם, אבל הכא אע"ג דמשעת העראה איחייב מכל מקום כל שעתא ושעתא עביד חיוב מיתה עד גמר ביאה.

וכענין הזה אמרו בירושלמי בפרקין תני החוסם את הפרה משלם ששת קבין לפרה וארבעת קבין לחמור שכן החוסם פרתו לוקה, אמר ר' מונא מעתה הבא על אחותו קטנה ילקה וישלם שכן הבא על אחותו בוגרת לוקה, חזר ואמר גבי אחותו חלו

שלה ואין לבעל אלא אכילת פירות, אבל הכא בשעת ביאה גופה של אב וכאומר קרע שיראין של חברי דמי. ופשטא דמתניתין הכי דייקא, וכן נראה מן הירושלמי שכתבנו בפרקין דלעיל (מ' ע"א), וראיתי מי שפירשו דהך סיפא אאנוסה בלחוד קאי. ולא נהירא לי:

והא דקתני הרי הן של עצמה. פירשו בתוספות דברים כפשטן דאפילו אבושת ופגם קאי, ואע"ג דהאי ממון גמור הוא להורישו לבניו, שהרי הוא משלם על פי עצמו, שאני הכא דבושת ופגם באונס ומפתה נפקא לן מדכתיב (דברים כב, כט) ונתן האיש השוכב עמה, הנאת שכיבה חמשים מכלל דאיכא בושת ופגם, וכיון דכן ועלה כתיב ונתן לאבי הנערה גזירת הכתוב שהכל ניתן במקום אחד, וכל שהאב או יורשיו זוכים בקנס זוכים בבושת ופגם וכל שאינו זוכה בקנס אינו זוכה בבושת ופגם. ואע"ג דתנן (לעיל מ"א ע"א) שהאונס משלם בושת ופגם על פי עצמו ואינו משלם קנס על פי עצמו, לא קשיא דלא אקשינהו הכא אלא לענין נתינה דאב, דאילו לענין הודאת האונס אם נתחייב בהודאתו כל חד וחד נידון כדינו. אבל רבינו הרמב"ן ז"ל כתב דכי קתני הרי הן של עצמה אקנס דאונס (ומפתה) קאי, אבל בושת ופגם וחבריהם דממונא נינהו הרי הן של אחין. ונראין דבריו ז"ל:

והא דקתני עמדה בדין ולא הספיקה לעמוד, לאו למימרא שאין האב יכול לתבוע את הקנס שלא מדעתה כדסברי קצת מרבנן ז"ל, דהא ליתא דכיון דרחמנא אמר (דברים כב, כט) ונתן לאבי הנערה הרי האב בעל דבר, ולקמן תנן אנסת את בתי והעמדתיך בדין, אלא משום דמכחה זכי רחמנא לאב ואמטולתא קא תבע תלי תנא תביעת האב בדידה, וקתני עמדה בדין. כן נראה לי:

רבי שמעון אומר [אם] לא הספיקה וכו'. טעמיה מפרש בתלמודא (מ"ב ע"ב) ולית הלכתא כוותיה:

דף מב ע"א

גמרא מאי קא משמע לן תנינא וכו' הא נמי פשיטא מדקא יחיב מפתה. פירוש דאע"ג דבמפתה לא כתיב בהדיא לאביה ובגזירה שוה הוא דיליף מאונס, מכל מקום עיקר דינא פשיטא לן ממתניתין דקתני שהמפתה נותן, דאי לעצמה אמאי נותן לה הא אחילתיה לבושת ופגם מיהת דממון הוא וניתן למחילה, ולפי פירושא דידן (לעיל מ' ע"א ד"ה אלא) אפילו מקנס נמי דהא גופה מחלה וכאומר קרע שיראין שלי והפטר:

תנן התם אנסת ופתית את בתי. וכולה מתניתין כשלא עמד בדין, דאילו כשעמד בדין אפילו קנס משלם על פי עצמו לרבנן מיהת, וקרוב שבועה נמי מחייב וכדאיתא לקמן (מ"ב ע"ב). ולקמן מפרש תלמודא במאי קמפלגי:

בעא מיניה אבי מרבה האומר אנסת ופתית את בתי וכו'. גירסת הספרים והיא גירסת רבינו חננאל ז"ל, כיון דעמד בדין ממונא הוי [ומחייב עליה קרבן שבועה] או דלמא אע"ג דעמד בדין

קנסא הוי ומודה בקנס פטור. ולפי גירסא זו, אביי תרתי מבעיא ליה מרבה בהעמדה בדין לענין קנס, אי משוי ליה ממונא לרבי שמעון לחייב קרבן על כפירתו ולהיות משלם על פי עצמו או לא הוי ממונא לחד מהני, ובתרווייהו מספקא ליה לאביי. ומיהו [לענין] להורישו לבניו לא משמע דבהא [נמי] בעי מרבה, חדא דהא מתניתין היא בהדיא רבי שמעון אומר לא הספיקה לגבות עד שמת האב קנסה לעצמה, ועוד מדלא אידכר ליה בבעיא כדאיכר אידך תרתי. ואמר ליה ממונא הוי. ולא גרסינן ממונא הוי ומחייב עליה קרבן, דהא כי אותביה אביי ממתניתא דשבועות אמר ליה מודינא לך לענין קרבן שבועה דרחמנא פטריה מוכחש וכי קאמרינן ממונא הוי להורישו לבניו, ואם איתא דבהדיא אמר ליה הכא ממונא הוי ומחייב עליה קרבן היכי הדר אמר ליה כי קאמינא והיה לו לומר דמהדר הדר ביה. [ומיהו אפשר] דהכי קאמר ליה מודינא לך השתא לענין קרבן וכי קאמינא השתא ממונא הוי להורישו לבניו, אבל אין משמעות הלשון הזה כן בשום מקום בתלמוד, אבל הנכון דלא גרסינן ליה אלא הכי גרסינן אמר ליה ממונא הוי.

ואם תאמר מכל מקום כיון דאביי לא בעא מיניה מידי לענין להורישו לבניו היכי מצי רבה לומר דכי אמר ליה ממונא הוי להורישו לבניו קאמר [ד]אם כן מה שטענו לא השיב לו ומה שהשיב לו לא טענו. ויש לומר דהא נמי בכלל בעיא אע"ג דלא פריש לה, [דמדקאמר ליה] כיון דעמד בדין ממונא הוי הא ודאי הכי קאמר ממונא [הוין] לכל מילי. ולא לענין להורישו האב לבניו, אלא לענין להורישו הבת לאביה או ליורשיה דה"ל כשאר קנסות ואע"ג דלקמן כי אמר ליה רבה ומנא תיתי לה בא לאיפלוגי בין קנס הבת לשאר קנסות וכדבעינן לפרושי לקמן, הלכך הכא סתמא אהדר ליה רבה ממונא הוי וקס"ד [ד]אביי דלכל מילי אמר ליה וכל שכן לעיקר קרבן דהיינו עיקר בעיא, ומשום הכי אותביה ממתניתא דשבועות, ואהדר ליה רבה דלא לכל מילי קאמר ליה דהוי ממונא אלא להורישו לבניו וכל שכן לענין דאי מודה בה לא מפטר ולרבותא נקט להורישו לבניו. כך יש לפרש לפי גירסא זו.

אבל רש"י ז"ל לא גריס ומודה בקנס פטור, אלא ה"ג כיון דעמד בדין ממונא הוא או דילמא אע"ג דעמד בדין קנסא הוי אמר ליה ממונא הוי. ופירש רש"י ז"ל דלאביי פשיטא ליה דאי מודה ביה מחייב דפשיטא ליה דממונא הוי ומשלם על פי עצמו, ולענין חיוב קרבן מיבעיא ליה מי אמרינן כיון דאי מודה מחייב, ממונא הוי לענין קרבן נמי ומחייב על כפירתו קרבן, או דילמא אע"ג דכי מודה משלם על פי עצמו לא מחייב קרבן על כפירתו דלגבי חיוב קרבן קנסא הוי, ואמר ליה ממונא הוי. וקשה על פירושו דכיון דלענין קרבן בלחוד מיבעיא ליה, מסתמא כי אמר ליה רבה ממונא הוי לענין קרבן קאמר דסתמו כפירושו, ואילו לקמן א"ל מודינא לך לענין קרבן וכו', ודוחק הוא לומר דלקמן מהדר הדר ביה רבה וכדפרישנא. ועוד דלקמן פריך אביי לרבה על מתניתא דשבועות אי הכי יצאו אלו שהן קנס ממון הוא, ומאי קושיא הוא דלדידה נמי תקשי דהא ס"ל דלענין לשלם על

נשים. הלכות נערה בתולה פ"ב

ב זמ"ש נמצא המפתח משלם שלשה דברים וכו' והאונם ארבעה וכו'. שם נמשנה: ג ד קנס שיה בבל וכו'. שם נמשנה (דף מ') אי זהו נשמת הכל לפי המבייש והממבייש פגם רואין אותה כליו היא שפחה נמכרת בשוק כמה היטה יפה וכמה היא יפה קנס שיה בכל אדם וכל שיש לו קנאה מן התורה שיה בכל אדם ובפרק יש בערכין (ערכין דף י"ד): עניו אחד שאנס ופחה את הגדולה שבכונה וזאת הקטנה שישיראל נותן חמשים קלעים והנשמת והפגם הכל לפי המבייש והממבייש:

ממעטו פטור מן הנזק ומן האכזר. והנגיד רבינו יהושע מוני בניו של רבינו נשאל על זה והשיב משפטו האכזר נעורה אינו כמו משפטו בנחל לפי שבנערה ענין נוסף והוא הפגם והפגם ישלם אותו על פי עצמו ושמו משפטו האכזר כמו הפגם לאומרים שבנעוה אנסת ופימית את בניו והוא אומר לא אנסתי ולא פימיתי משביעך אני ואמר אתן חייב ר' שמעון פטור שאינו משלם קנס ע"פ עצמו אמרו לו אע"פ שאינו משלם קנס ע"פ עצמו משלם כושת ופגם ע"פ עצמו ואילו לא ימחיר לשלם אכזר על פי עצמו היו חכמים אומרים לרבי שמעון אע"פ שאינו משלם קנס ועבר ע"פ עצמו ואין לומר אילו היה ממחייב לשלם אכזר על פי עצמו היו אומרים משלם בשם ופגם ועבר ע"פ עצמו לפי שהחלת המשנה אנסת ופימית והשיבוהו בענין שהוא כולל לאונם ולמפתח והוא בשם ופגם לרבי עקי"ל: וכן בת שחבעה איש ברין וכו'. זה נלמד מהמשנה הנזכרת: אמרה לו אנסתי וכו'. בתב הראב"ד אין כאן שבעה וכו'. וינ"א מנאמי דמסיים בה וזו מיירי ביחומה אין כאן מודה מקלמ כלל כיון דמפתח היא לדבריה דמדעתה עבד עכ"ל: ואני אמר שאע"פ שהשולמין אינם שלה מאחר שמה שזוכה בהם האב הוא על ידה שפיר מקריא מובע ומפורש נמשנה ר"פ נערה (כמוזב דף מ"א): שאפילו כשאניה קיים היא העומדת ברין. ומ"ש וזו מיירי ביחומה אין כאן מודה מקלמ כלל וכו' אינו יודע איך כתב כן שהרי היא מובעתו כושת ופגם ועבר והוא מודה בכשת ופגם ויפטר בנערה: ובמציאתי כתוב עוד בג"א בהשגות ח"ל שהרי הודה במקלמ הטענה אי"א אני אומר

אומר באנוסה תחת אשר עינה: ב נמצא המפתח משלם שלשה דברים קנס ובושת ופגם. והאונם ארבעה קנס ובושת וצער ופגם: ג קנס שיה בכל. אחד הבא על בת כהן גדול ואחד הבא על בת גר או ממזר קנסה חמשים כסף אבל הבושת והפגם והצער אינן שוין לכל וצריכין שומא: ד י"כיצד שמין הבושת הכל לפי המבייש והממבייש שאינו דומה מבייש נערה חשובה וממשפחה מיוחסת למבייש קמנה עניה בזויה. ואינו דומה מתבייש מאדם חשוב וגדול למתבייש מאחד מהנבלים וקל מן הקלים: ה ולפי זה רואין הדיינין מעלתה ומעלתה ושמוין כמה ממוין ראוי לאביה ולמשפחתה ליתן ולא יארע להן דבר זה מאדם זה וכמוהו חייב לשלם: ו פגם לפי יפיה רואין אותה כאילו היא שפחה נמכרת בשוק כמה היא שיה בעולה וכמה היטה שיה בתולה שאדם רוצה לקנות שפחה בתולה ליתנה לעבדו שהוא רוצה בהנייתו ומבוחה. ורואין כמה פחתה וישלם צער לפי קטנותה ובנין גופה ולפי שניו וגופו אומדין כמה האב רוצה ליתן ולא תצטער זו מזה ויתן: ז המפתח נותן בושת ופגם מיד ואינו נותן הקנס אא"כ לא נשאה שנאמר ואם מאן ימאן אביה לתתה לו כסף ישקול. אבל האונם נותן ארבעה דברים מיד וכונם. לפיכך כשתרצה להתגרש או תתאלמן אין לה כלום: ח באו עליה שנים אחד כדרכה ואחד שלא כדרכה זה שבא עליה שלא כדרכה אם הוא ראשון חייב בבושת ופגם ואם הוא אחרון חייב בבושת בלבד שכבר נפגמה. וזה שבא עליה כדרכה בין ראשון בין אחרון חייב בקנס ובשאר הדברים. אבל אין בשת

ופגם של בת שלא נבעלה כלל כבשת ופגם זו שנבעלה שלא כדרכה: ט יכבר הודענו הבנות שאין להן קנס ועשר הן. הבוגרת. והממאנת. והמגורשת. והשוטה. והחרשה. והשבויה. והמשוחררת. והיוצא עליה שם רע. ושאר הבנות יש להן קנס: י כל בת שיש לה קנס יש לה בושת ופגם. ואם היא אנוסה יש לה צער. וכל בת שאין לה קנס כך אין לה לא בושת ולא פגם אם נתפתחה וכן אם נאנסה חוץ מבוגרת וממאנת ושוטה וחרשה: יא כיצד האונם את הבוגרת ואת הממאנת אע"פ שאין להן קנס יש להן בושת ופגם וצער. והאונם שוטה או חרשה משלם צער בלבד. אבל המפתח את כולן פטור מכלום: יב אין אדם משלם קנס בכל מקום בהודאת פיו אלא על פי עדים. לפיכך האומר אנסתי או פתיתי בתו של פלוני אינו משלם קנס אבל משלם בשת ופגם בהודאת פיו. וכן בת שחבעה איש ברין ואמרה לו אנסת או פתית אותי והוא אומר לא היו דברים מעולם הרי זה נשבע שבעות היסת שאילו הודה היה משלם לה בשת ופגם וצער על פי עצמו: יג אמרה לו אנסת אותי והוא אומר לא כי אלא פתיתי הרי זה נשבע שבעות התורה על דמי הצער ומשלם בשת ופגם שהרי

אנסתי או פתיתי בתו של פלוני וכו'. משנה פרק שבעות הפקדון (שבושת דף ל"ו): וכמ"ק: ופ"ש לפיכך האומר אנסתי או פתיתי בתו של פלוני אינו משלם קנס אבל משלם בשת ופגם בהודאת פיו. ויש לתמוה על זה שהרי כתב בפרק ה' מהלכות חובל שאם הודה

השנת הראב"ד אמרה לו אנסתי וכו'. כתב הראב"ד ז"ל אין כאן שבעות לפי שאין כאן מובע שהשולמין אינן שלה וכמו מנה לפניו בידך הוא ואם טען אביה אפשר שיהיה זה הדין ודרישה איך מדע שיהיה זה אונם עכ"ל:

מן מנסוי חייב עשה אינו משלם קנס. וגם ראינו את הלמן אשר נלמן המס השלם הנמכר לייש דבני מן ז"ל ולא נכנסו דבריו בלוגו. ולפי אומר לי שאין אלו דברי מן אלה דברי ארזה הלמדי הם וסם ליה למן המלמנו להועיל שיכתוב דברים כאלו: פ"ב ב באו עליה שנים אחד כדרכה ב'. כתב הרמב"ם בחידושו לקידושין עלה דהיה דאמרין א"ר זרעא מודה רבי לענין קנס דטולכו משלמי שאלו חכמי זרפת ז"ל לנבי אונם דקי"ל דבמה בעניו הי מייביה טיפין לשמות בעניו ויש שהשיבו שהראשון שמה בעניו כיון שהוא נחמייב לשמות נחמילה ומורי גר"ו בשם רבו אמר שאין שאלה זו כלום דקי"ל הם בפרק נערה דנדריה תלה רממנא וזו אינה כלל בעיה ליה הרשות בידה וכיון שכן הכא שם עשרה הרשות בידה שלא לרזות בחד מהם או לומר ליה אתי רזיה וזהו אינו רזיה ושפתיה ישק משיב דברים נכוחים ע"כ. וכ"כ הר"ן ס"פ אלו נעוה והיה דברי הירושלמי דאמר ביריה אחד מהם נפטרו כולם מלא מעשה אמרה אי פשי בוררת וחרשת ובוררת יע"ש:

מגדל עזו מ"א כבר הודענו כי עד פטור מכלום. הקדמה אמיתית היא לפי ההלכות: יב אין אדם משלם בו על פי עצמו. פרק אלו נעוה (דף מ"א): יג אמרה לו אנסתי אותי עד כמו שכתבתי בתקונתי: כתב הראב"ד ז"ל אין כאן שבעות וכו': ואני אומר הדין דין אמת ומאן לימא לן דלא איירי נעורה שמת אביה או שהתגרשה ומתגרשה ואחר כך נאנסה או נתפתחה אפילו בחיי אביה וכלא איירי ובפרק הראשון. ומ"ש הראב"ד שאם טען אביה אפשר שיהיה זה הדין. תמה אינו גמא נפתק רבינו ז"ל בו שהרי היא משנה שלימה במסכת שבעות פרק שבעות הפקדון (דף ל"ו): דתן אנסת ופימית את בני

נשים. הלכות נערה בתולה פ"ב פ"ג

בתו לבך הרי היא קדשה: בתב הראב"ד אין דעמי מסכמת ליה וכו'. ואני אומר שאין הכרע מדברי ספרי שאין נקראת קדשה אלא"כ יושבת בקובה של זנות דכל שהיא מוכנת לזנות עם כל הנא אלה מיקראת קדשה היא לזון מוזמנת לכך חו היא שקדשו כספרי מונה שע"י שהיא מוכנת לכך גורמת שיתעוררו בני אדם לזנות. ומה שהביא ראיה מאליה הקדשה היא בעינים אם כוונתו ל' לומר דבעינים היינו קובה של זנות לע"ד איכה לומר דליכא איכה למשמע מינה דלא אימא דלא מיקראת קדשה אלא"כ יושבת בקובה אמאי אינעריך לומר היא בעינים. ועל מ"ש רבינו ואין קונסין אותו כתב הראב"ד ועוד שגם הוא מפורסם ומדעמו עשה עכ"ל. ומ"מ יש לדקדק דמשמע מדברי רבינו הכא דאילו לוקה משום קדשה אלא"כ היא מוכנת לכך וצ"ל לא מאימתי כתב כל הבעול אשה לשם זנות בלא קדושת לוקה מן המורה לפי שבעל קדשה ויריין לדקדוק שפסק שם על מה שכתב כאן:

פ"ג א המוציא שם רע על בת ישראל
וב"י לוקה שנאמר ויסרו אותו. ברייתא פרק נערה שנחתמה (דף מ"ה:). ומ"ש ואזהרה שלו מלא מלך רכיל בעמך. שם וילכא מ"ד הם דלאחריתיה מושמרת מכל דבר רע ולומר דהשומר פן ואלו אינו אלא לא משנה ורבינו עדיף ליה לאמרי מלא מלך רכיל דהיי לזו מפורסם. ומ"ש שהמהם סלעים הם כסף ממוקק. משנה פרק יש כבור (בבב"ב דף מ"ט:). מהם של מוציא שם רע בשקל הקודש במנה זורי. ומ"ש ואם היתה יתומה הרי הן של עממה. שם פלוגתא דאמוראי ופסק כרבא דנחמיה הוה:

זו יומר פשוטה וקצרה נקטה. אך קשה שכח והוציא את בתו הנערה נערה מלא דבר הכמוז זה שלא בדקדוק שנערה שפסוק זה חסר והמלא הוא וזמנו לאכי הנערה. ומה שכתב שהמוציא ש"ר על הנערה פטור פשוט הוא שכל מקום שנאמר נערה ממעט הנערה וכדלמריין גבי אונס ומפמה והכי מניח כפרק נערה שנחתמה גבי מוציא ש"ר:

ג אין דנין דין זה אלא בפני הבית וב"ד
של ב"ב וכו'. משנה פ"ק דטענה דין האונס והמפמה והמוציא ש"ר בשלשה דברי ר' מאיר ומכמים לומרם המוציא ש"ר ככ"ג מפני שיש בו דיני נפשות ודיוע דהלכה כמכמים:
ד ומצות עשה של תורה וכו' עד אשה הראויה לו. ללמד מדין אונס שנכתב בפ"א:
ה ומה שכתב ולמה לא יבא עשה וירחה את ל"ת וכו'. כפרק אלו נערו (דף מ'):
ו כיצד הוציא שם רע וכו'. כפי נערה שנחתמה שם רע (מ"ו) כ"ל הוציא ש"ר כפי נערה ופסקו ל"ל מנאמי לנכח כמוליך אס יש עלים שזינתה מחתיו וכו' כסקילה וינתה מעיקרא וכו' מנאמי שש"ר אינו ש"ר הוא לוקה ונתן ק' סלע בין בעל ובין לא בעל רבא"י אומר לא נאמרו דברים הללו אלא כשבעל ופסק כרבא"י שמשגמו קב וקני ועוד דפשוט הכמוזים אמו כוונתו ועוד דנבמלא מסיק אינו מייב עד שיבעול כדרכה ויוציא ש"ר כדרכה. ומ"ש מפי השמועה למדו שפרשה זו יש בה עדים וזמנין חומתי וזמנין, שם:

ז הוציא עליה שם רע והיא בוגרת וכו'. שם (דף מ"ה) נערה המאורסה שזינתה ומשגגה הוציא עליה ש"ר הוא אינו לוקה ואינו נותן מזה סלע וכו' היא חומתי מקדמיין לנית הסקילה ומינא מו המס סתמה ולכנס גזרה מדין כסקילה ונבמלא ונאמי נערה המאורסה אמר רמנא וזה נבוגרת היא א"ר אלעא אמר קרא הנערה הנערה שהיתה ככ"י:
ח כל נערה שאין לה קנס אם נאנסה וכו': וכן הכותית שנתגיירה וכו' אפילו היתה הורחה שלא בקדושה ולידתה בקדושה וכו'. משנה פרק נערה שנחתמה (דף מ"ד) היתה הורחה של קדושה ולידתה בקדושה ה"ו כסקילה ואין לה לא סמח בית האב ולא מהא סלע ופירש"י ולא מהא סלע אס מנא בעל שקרן ועדין וזמנין ונבמלא מנה ה"מ אמר ר"ל דלמר קרא

גורם שתמלא הארץ זמה ונמצא האב נושא בתו והאב נושא אחותו שאם התעבר ותלד לא יודע בן מי הוא והמכין בתו לכך הרי היא קדשה *ולוקה הבעול והנבעלה משום *לא תהיה קדשה *ואין קונסין אותו שלא חייבה תורה קנס אלא לאונס ומפתה אבל זו שהוכינה עצמה לכך בין מרעתה בין מרעת אביה הרי זו קדשה. ואיסור קדשה אחד הוא בין בבתולה בין בבעולה לפיכך אמרו חכמים שהיוצא עליה שם רע בילדותה אין לה קנס כמו שבארנו שהרי זו בחוקת שהפקירה עצמה לדבר זה ברצונה:

השנת הראב"ד
לא תהיה קדשה וכו'. כתב הראב"ד ז"ל אין דעמי מסכמת ליה שאין קדשה אלא שעומדת בקובה של זנות וכן אמרו כספרי לא מהיה קדשה אזהרה לזונה ענין שנאמר לא היתה כזה קדשה ועם נאמר היא הקדשה היא בעינים על הדק עכ"ל.

*ואין קונסין אותו. כתב הראב"ד ז"ל ועוד שגם הוא מפורסם ומדעמו עשה עכ"ל:

פרק שלישי

א המוציא שם רע על בת ישראל ונמצא הדבר שקר לוקה שנאמר ויסרו אותו ואזהרה שלו מלא מלך רכיל בעמך. ונותן לאביה משקל מאה סלעים כסף מווקק ואם היתה יתומה הרי הם של עצמה: **ב והמוציא שם רע על הקטנה או על הבוגרת פטור מן הקנס ומן המלקות.** ואינו חייב עד שיוציא על הנערה שנאמר והוציא את בתולי הנערה נערה מלא דבר הכתוב: **ג אין דנין דין זה אלא בפני הבית ובית דין של עשרים ושלושה.** מפני שיש בדין מוציא שם רע דיני נפשות שאם נמצא הדבר כמו שנאמר הרי זו נהרגת. אבל האונס והמפתה דנין בהן בכל זמן בשלושה כמו שיתבאר בהלכות סנהדרין: **ד ומצות עשה של תורה שחשב אשת מוציא שם רע תחתיו לעולם שנאמר ולו תהיה לאשה**

אפילו עורת או מוכת שחין. ואם גירשה עבר על זה תעשה שנאמר לא יוכל לשלחה כל ימיו. וכופין אותו ומחזיר ואינו לוקה כמו שבארנו באונס. ואם קדם אחד וקדשה או שמתה או שהיה כהן שאסור בגרושה הרי זה לוקה על גירושה: **ה נמצא בה דבר זמה.** או שנמצא אסורה עליו מחייבי לאוין או מחייבי עשה ואפילו שנייה הרי זה יגרשנה בגט שנאמר ולו תהיה לאשה אשה הראויה לו. ולמה לא יבא עשה וירחה את לא תעשה בין במוציא שם רע בין באונס וישא זו האסורה לו. שהרי אפשר שלא תרצה היא לישב ונמצא עשה ולא תעשה קיימין: **ו כיצד הוצאת שם רע הוא שיבא לב"ד ויאמר נערה זו בעלתי ולא מצאתי לה בתולים וכשבקשתי על הדבר נודע לי שזינתה תחתיו אחר שארסתיה ואלו הם עדיי שזינתה בפניהם. ובית דין שומעין דברי העדים וחוקרין עדותן אם נמצא הדבר נסקלת. ואם הביא האב עדים והזמנו העדים שהביא הבעל ונמצא שהעידו שקר יסקלו וילקה הוא ונותן מאה סלעים. ועל זה נאמר ואלה בתולי בתו אלו העדים שזימו עידי הבעל. חזר הבעל והביא עדים אחרים והזימו עדי האב הרי הנערה ועדי אביה נסקלין על זה נאמר ואם אמת היה הדבר הוה. מפי השמועה למדו שפרשה זו יש בה עדים וזמנין וזמנין וזמנין: **ז הוציא עליה שם רע והיא בוגרת אע"פ שהביא עדים שזינתה תחתיו כשהיתה נערה הרי זה פטור מן המלקות ומן הקנס.** ואם נמצא הדבר אמת הרי זו נסקלת. אע"פ שהיא בוגרת הואיל ובעת שזינתה נערה היתה: **ח כל נערה שאין לה קנס אם נאנסה או נתפתה כך המוציא עליה שם רע פטור מן המלקות ומן התשלומין.** וכן הכותית שנתגיירה והשפחה שנשתחררה פחותה מבת פלגשני שנים אפילו היתה הורחה שלא בקדושה ולידתה**

א עין סמ"ג לאוין פ"ב טור א"ע סוף סי' קע"ז סמ"ג לאוין פ"ו ועין מ"ה: ג טור שם סמ"ג עין מ"ה: **משנה למ"ד**
פ"ג ב והמוציא שם רע על הקטנה ב' נערה מלא דבר הכתוב. *א"כ עין מה שהקשה מן כ"מ דלמה תפס רבינו דברי ר"ל כהייסם ולא היה לו לתפס אלא משום דכתיב וסקולה וקטנה לאו בת עונשין. והנה אלא דפרין בנמלא עממא דכתיב נערה הא לאו הכי וכו' המוסר

א עין סמ"ג לאוין פ"ב טור א"ע סוף סי' קע"ז סמ"ג לאוין פ"ו ועין מ"ה: ג טור שם סמ"ג עין מ"ה: **משנה למ"ד**
פ"ג ב והמוציא שם רע על הקטנה ב' נערה מלא דבר הכתוב. *א"כ עין מה שהקשה מן כ"מ דלמה תפס רבינו דברי ר"ל כהייסם ולא היה לו לתפס אלא משום דכתיב וסקולה וקטנה לאו בת עונשין. והנה אלא דפרין בנמלא עממא דכתיב נערה הא לאו הכי וכו' המוסר

מנדל עזו

אלו נערות (דף מ'): ג אין דנין זה וכו' עד שימאכל בהלכות סנהדרין. עיקר הלכה זו במשנה ריש מסכת סנהדרין (דף ב') דקיימא לן הלכה כרנן. וענין פניו היות מפורסם פ"ק דמסכת ע"ז שכתבו משמר הבית ונלו משכת הבית ויבואו הלכות סנהדרין הוא פ"ה: ד מצות עשה של תורה שחשב אשת מוציא שם רע עד לוקה על גירושה. במסכת מכות פרק אלו הן הלוקין (דף ט"ו): וכמוצות פרק אלו נערו (דף מ'): ופרק קמא דמורה (דף ה') ובידלמי: ג נמצא בה דבר זמה וכו' עד עשה ולא תעשה קיימין. פרק אלו נערו: **יב כיצד הוצאת ש"ר עד** סוף הפרק פרק נערה שנחתמה (דף מ"ה) ופרק

בתב הראב"ד ז"ל אין דעמי מסכמת ליה וכו': ואני אומר ככר כתבתי דעמי במחלת הלכות אשוח מה שיש כתיבה ומה שיש שום וטעיהם כאלו טעוים: ואין קונסין אותו ב"י עד סוף הפרק. פרק אלו נערו (דף מ'): בתב הראב"ד ז"ל ועוד שגם הוא מפורסם ומדעמו עשה עכ"ל: [ואנן] אומר אס בלא לסבאל היינו קורה אותו אונס ולכונן רבומיט ז"ל לגבי מתלהם בלזום וקופה כלין ואפילו אמרה הניחו לו שאלמלא הוא רוצה היה שוכרתו הרי זו אונסה מאי עממא יררה נאסה ואונס רחמנא פטריה:
פ"ג א ב המוציא שם רע על דינר המכוס. כמזמנת פרק נערה שנחתמה (דף מ"ה) ופרק

קהלות כתובות סימן מב יעקב קמז

אחמטע האצ כשנתארסה ונתגרשה, ועיקר דברי הרמב"ם ז"ל דנתארסה ונתגרשה בצו"פ לאצ מצואר צירושלמי הוצא בהר"ן ז"ל אמתני' דיתומה שנתארסה ונתגרשה דבצו"פ שייך לאצ ע"ש.

והרא"ש ז"ל הקשה על מש"כ הרמב"ם ז"ל דנתארסה ונתגרשה בצו"פ לאצ מדתן יתומה שנתארסה ונתגרשה רח"א המפתח פטור וטעמו משום דהוא לעלמה ומפוחה הא מחלה כמצואר בגמ' ומדקאמר ר"א המפתח פטור משמע פטור לגמרי ואס"ד דבצו"פ לאצ ח"כ אין מועלת מחילתה לגבי צו"פ והכי קתני פטור דמשמע לגמרי ע"ש בהרא"ש ז"ל אכן צירושלמי שהביא הר"ן ז"ל הנ"ל מפורש בהדיא דהא דקתני רח"א המפתח פטור היינו מקנס אבל משלם צו"פ לאצ"י [ולמאן דחית ל"י התם דקנס אינה יכולה למחול הא דקתני המפתח פטור קאי איתומה ממש ולא אנתארסה ונתגרשה ע"ש בהר"ן ז"ל] והרא"ש ז"ל אפשר שלא הי' לו ספרי הירושלמי דכמה ראשונים לא הי' להם הירושלמי ואפשר שהי' לו גירסא אחרת צירושלמי אבל לגירסת הר"ן ז"ל מצואר בהדיא צירושלמי בהרמב"ם ז"ל וכנ"ל.

סימן מג

בענין מי הוא הבע"ד לתבוע

את האונס ומפתח

כתב הרמב"ם ז"ל פ"ב מנערה הי"ג אמרה לו אנסת אותי והוא אומר לא כי אלא פתיתי הי"ז נשבע שבועת התורה כו' שהרי הודה במקל"ת הטענה כו' ובהשגות אין כאן שבועה לפי שאין כאן תובע שהתשלומין אינן שלה כו' והכ"מ השיב שאע"פ שהתשלומין אינם שלה מאחר שמה שזוכה בהם האצ הוא על ידה שפיר מקריא

תובע ומפורש צמטנה ר"פ נערה שאפי' כשאצ"י קיים היא העומדת צדין עכ"ל [היינו ח' זמן עמדה צדין כו' משמע שהצת היא העומדת צדין] ולכא"ו כוונת הכ"מ שצאמת הצועל מתחייב הקנס והצו"פ לה, רק שאחר זכייתה חוזר האצ וזוכה בהן מדין כל שצח נעורים לאצ"י ומשו"ה היא היא הצע"ד לעשות העמדה צדין, אך קשה טובא לפי זה דח"כ מפותח אפילו יש לה אצ אמאי הייב המפתח הרי מחלה שאת"ל שכל החיוב מעיקרו אינו חלל לבת [אלא שח"כ זוכה האצ ממנה] הרי מפותח שאינה יתומה דמי ליתומה דאין לה כלום משום שמחלה, ולזאת נראה דהכ"מ מודה דעיקר חיובא דקנס וצו"פ הוי מעיקרו להאצ חלל דמ"מ היא נקראת צע"ד מאחר שכל חיוב זה הוא מחמת לתא דידה שכן הוא גזה"כ שצבור הפסידא והפגיעה שעשה לבת חייב לשלם לאצ"י, וכיון שהחיוב לאצ"י הוא משום הזיקא דבת שפיר מחשבא הבת צע"ד לתבוע, וכן נראה שהצדין כוונת הכ"מ בחידושי מרן הגר"ח ז"ל כאן שהבת אינה חלל דבר המתייב אבל חלות החיוב הוא לאצ ע"ש ומשו"ה שפיר צמפוחה שיש לה אצ לא שייך לומר שמחלה מאחר שעיקר החיוב הוא מתחילתו לאצ, וכחצתי כ"ז לעיל צס"י מ'. **אכן** בשטמ"ק דל"ז אמתניתין דהצא על בתו צשס הרשב"א ז"ל משמע בהדיא דסובר דעיקר החיוב מתחייב המאנס והמפתח להבת חלל שאח"כ בתר שעמדה צדין וזכתה חוזר האצ וזוכה ממנה ע"ש צהא דתנן דצא על בתו דהאצ פטור מטעם קלצ"מ שהקשו צירושלמי הלל בלא"ה קנסה לאצ"י ומשני הפתר שצא עלי' עד שלא מת אצ"י ומת דאז חוזר הזכות לבת ואי לאו דקלצ"מ היתה גיובה מהיורשים, ועל זה ציאר הרשב"א ז"ל דמוכה מהירושלמי שאע"פ שהאצ עלמו הוא הצועל, לא אמרינן מאחר שכל תשלומי הקנס הוא לאצ והאצ הא מדעתו עבד פקע חורח קנס מציאה זו

והטעם בזה כתב משום דאין לאב עד שעת העצ"ד וקודם העצ"ד החיוב הוא לבת ורק אחר העצ"ד זוכה זו האב ומשוי"ה לא מהני מחילת האב ע"ש, וכתב עוד וז"ל גם לדעת הירושלמי אפשר שאם עמד האב ונתן לה כסף קנסה, אח"כ חוזר וזוכה בה, שהוא יכול לכופה לעמוד עמו בדין ולתוצעו כדי שיזכה הוא בקנס כו' דלעולם מחמתה הוא זוכה והיא היא שעומדת בדין והיינו דהנן עמדה בדין כו' עכ"ל, ומצואר להדיא דעת הרשב"א דאפי' ציט לה אב הוי עד שעת העצ"ד כל עיקר החיוב לבת ורק אחר העצ"ד חוזר הזכות לאב, ולפי"ז קשה עובא לכאן דא"כ אפי' מפותה שיש לה אב הרי ראוי לומר דהמפתה פטור מאחר שטיקר החיוב הוא לה והיא מחלה ושוב אין אח"כ לאבי מה לזכות ממנה וא"כ לא משכח"ל כלל דין מפותה שיתחייב קנס.

והנראה בזה דמוכרח לומר שאע"פ שטיקר החיוב קנס הוא לבת מ"מ לאו בעלום היא למחול אותו דכיון שכל זכויותי משועבדים לחזור לרשות האב צהר שהזכה בדין אין ביכולתה למחול זכויות הללו, ואפשר שכן הוא ג"כ דעת הרמב"ם ז"ל וסובר דגם צושה ופגם אין האב זוכה בו עד שעת העצ"ד ועי' מש"כ בעה"י לעיל סי' מ"ב ומשוי"ה הבת נחשבת בעצ"ד לתצוע הצו"פ.

והנה הרמב"ם ז"ל שם צה"י כתב שזה שחייבה תורה לאונס ומפתה ממון ולא מלקות זהו דוקא בשאירע הדבר מקרה שלא מדעת אבי ולא הכינה עלמה לכך אבל אם הניח [האב] בתו הצחולה מוכנה לכל מי שיצא עלי' כו' הרי היא קדשה ולוקה כו' ואין קונסין אותו שלא חייבה תורה קנס אלא לאונס ומפתה כו' ובהשגות ואין קונסין אותו כתב הראב"ד ז"ל ועוד שגם הוא מפותה ומדעתו עושה עכ"ל פי' צללו טעמא דהרמב"ם ז"ל [דהתורה לא דיברה ממי שהפקיר בתו

לזנות] לא משכח"ל שיתחייב הצועל קנס דמאחר שהקנס לאב והאב מדעתו עצד הא מחל וכמו דיתומה מפותה אין לה כלום משום שהתשלומין לה והיא מחלה הי"ז כשיש לה אב מאחר שהתשלומין לאב ומדעת האב עצד אין לו כלום דהא מחל, והרמב"ם ז"ל לא נחית לטעם זה, ונראה דלשיטתו"י אזלי דלדעת הרמב"ם ז"ל לפמשת"ת דטיקר החיוב הוא לבת ורק אחר העצ"ד חוזר האב וזוכה בו א"כ לא מהני הא דמדעת האב קעביד מאחר שהחיוב הוא להצט עד שעת העצ"ד [וגם מחילת הצט לא מהני מאחר שכל זכויותי זיכתה תורה לאב אין לה כח למחול זכות שלה שמשועבד לאב לזכות ממנה וכנ"ל ויצואר עוד לקמן א"י"ה] והראב"ד ז"ל לשיטתו דהאב הוא העושה בעצ"ד משום דטיקר החיוב הוא מתחילתו להאב וכמצואר בחידושי מרן הגר"ח ז"ל, וא"כ שפיר מהני מחילת האב כדרך שמהני מחילת הצט כשהיא יתומה מאחר שטיקר החיוב הוא לאב.

ג) ועפ"ז יתבאר היעב דברי התו"י ר"פ א"י על התוס' ד"ה ועל אשת אחיו שכתבו שם דכי היכי דמתניתין דר"פ א"י דקתני הצא על חיי"כ חייב קנס מוקי לה ר"פ צסנהדרין צמפותה דאי אנוסה פטור מקנס מטעם רודף, הי"ז מתני' דדף ל"ז דקתני הצא על צחו פטור מפני שמיתתו בידי צ"ד ע"כ מוקי לה ר"פ צמפותה דאל"כ אפילו עריות שאין בהן מיתת צ"ד פטור מטעם רודף, והנה הירושלמי מקשה צהא דהצא על צחו פטור מטעם קלצ"מ ותיפוק לי' דבלא"ה קנסה לאבי ולמי ישלם האב, ומשני כשצא עלי' עד שלא מת אבי ומת אבי דהשתא אי לאו קלצ"מ היתה גוצה הקנס מיורשים, הוצא צתוס' שם, וקשה עובא לפמשי"כ התו"י דהאי מתני' איירי צמפותה א"כ כשצא עלי' אבי הרי שתיבן מחלו שגם היא גם אבי עשו מדעתן וממ"י הא חל המחילה דמגדה הא מחלה ומגד אבי הא מחל והו"ל הצט והאב ציחד, כדן יתומה